

Ieremia 30:1-24 – După ce te voi pedepsi, te voi aduce din nou în țară și voi nimici pe toți vrăjmașii tăi

Pășim în cea mai luminoasă secțiune din cartea Ieremia. Este desigur și cea mai frumoasă secțiune, căci vorbește despre vremea restaurării lui Israel. E plină de promisiunile îndurării lui Dumnezeu pentru Israel. Dacă în cartea Ieremia se insistă în primul rând pe pedepsirea lui Iuda, iată că în această minunată și binevenită secțiune, tema principală este restaurarea lui Iuda. Vom încerca mai târziu să înțelegem de ce Ieremia plasează această secțiune la mijlocul cărții și cum se leagă ea cu celelalte secțiuni vecine. Deocamdată vom analiza elementele componente ale acestei secțiuni. Ideea de bază este simplă și glorioasă: Iuda nu va fi nimicit de tot, ci după ce va fi pedespit se va bucura de o restaurare finală plină de glorie. Dar profetul alocă 4 capitole pentru a explica această PROMISIUNE. Fiecare capitol surprinde ceva aparte din promisiunea restaurării. Procesul restaurării este foarte complex și astfel fiecare capitol evidențiază o fațetă distinctă din acest proces. Capitolul 30 este capitolul introductiv. El *introduce* promisiunea restaurării finale.

30:1-2 – Scrie într-o carte...

În 30:2 i se spune lui Ieremia să SCRIE într-o carte TOATE cuvintele pe care i le-a spus Domnul. De ce? Pentru că acest cuvinte nu sunt DOAR pentru generația lui Ieremia. Pentru că aceste cuvinte conțin PROMISIUNILE restaurării lui Iuda, promisiuni care vor da speranță rămășiței din robie, de care se vor bucura copiii celor din robie care se vor întoarce în țară, și care vor sluji ca mărturie înaintea neamurilor că Domnul lui Israel e singurul Domn. De aceea e nevoie ca Ieremia să scrie aceste cuvinte ca să rămână ca mărturie și pentru generațiile care vor veni. Căci măcar că Ieremia anunță pedeapsa, planul Domnului cu Iuda nu se încheie. El va continua. E frumos faptul că *în contextul promisiunilor restaurării* Domnul îl îndeamnă pe Ieremia să scrie într-o carte toate profețiile primite de la Domnul. Nu atât anunțarea judecății, ci în special promisiunea mântuirii trebuie să fie așternută în scris și să străbată istoria. Logosul lui Dumnezeu nu este doar *cel rostit* ci și *cel scris*. Scrierea cuvintelor Domnului face parte din planul Lui. Cartea Ieremia e scrisă la porunca Domnului. Logosul rămâne VIU și Domnul continuă să lucreze prin Logosul scris. Logosul SCRIS aduce adesea mai mult rod decât cel rostit, măcar că cel rostit pare a fi mai plin de viață și deci cu un impact mai mare. Cuvintele rostite de Ieremia nu au dat rod în inima lui Iuda. Au fost respinse de Iuda și de Neamuri. Dar cuvintele scrise de Ieremia au dat rod și continuă să dea rod atât în Iuda cât mai ales printre neamuri. Cei din vremea lui Ieremia nu au AUZIT cu adevărat mesajele lui Ieremia. Cartea Ieremia a fost ghidul lui Daniel în robia babiloniană. Cartea Ieremia a fost manualul de luptă al apostolului neamurilor pe nume Pavel. Și iată că peste mii de ani, ca biserică, studiem această carte încercând să luăm aminte la ÎNȚELESUL mesajului lui Ieremia. Putea anticipa Ieremia cât de mare avea să fie efectul lucrării sale și câte milioane de oameni din toată istoria aveau să beneficieze de rodul lucrării și credințioșiei sale? Nicidecum. Dar Domnului îi place să ne provoace să trăim prin credință. Ne cere să urmăm un drum greu al credințioșiei care aparent nu are nici mare impact, nici rod bogat, nici un înțeles prea clar. Dar mereu este exact invers. Dar Domnul ne ascunde adevăratul impact al

lucrării noastre pnetru a ne testa încrederea în El. Perseverează deci ca Ieremia pe drumul credincioșiei. Modul în care Domnul va înmulți puținul nostru pentru a binecuvânta întreaga lume este în sfera Sa de responsabilitate. El își va face în mod cert partea Lui. Întrebarea este dacă noi ne vom face partea noastră?

30:3 – (Căci)...Voi aduce înapoi pe prinșii de război în țară!

Acest verset introduce TEMA acestei secțiuni, dar explică și rațiunea pentru care Domnul îi cere lui Ieremia să scrie profețiile într-o carte: *scrie toate cuvintele pe care ți le-am spus...căci iată vin zile când voi aduce înapoi pe prinșii de război ai lui Iuda...* Însă Domnul nu dezvoltă deocamdată promisiunea restaurării. Ci mai întâi anunță din nou judecata ce se va abate peste Iuda.

30:3-7a – Dar acum urmează o vreme de necaz pentru Iacov

Este nevoie ca Domnul să rostească promisiunea restaurării tot prin gura lui Ieremia și înainte de nimicirea Ierusalimului. Dar rostirea acestei promisiuni de către Ieremia poate aduce (așa cum am discutat deja când am comentat cap.24) multă derută și confuzie în inima înșelătoare a poporului. O astfel de promisiune îi poate face pe unii să creadă că vremea pedepsei a trecut, că urmează în câțiva anișori restaurarea. Dar nu este așa. Acum e vremea pedepsirii lui Iuda. Potirul mâniei nu s-a golit, ci de-abia a început să se reverse peste Iuda. Ce este mai greu nu a fost, ci ce este mai greu va urma. Da, va fi o restaurare, dar nu ACUM. Acum rămânem în vremea mâniei. Restaurarea va veni doar după pedeapsă, doar după ce se va vărsa tot potirul mâniei divine peste Iuda. Acea zi de necaz e mare. Nici una nu a fost ca ea. Niciodată nu a mai venit un necaz așa de mare peste Iuda, dar nici peste vreo altă țară de pe pământ. Nenorocirile ce se vor abate asupra Ierusalimului vor asurzi urechile oricui le va auzi.

30:7b-11 – Dar Iacov va fi izbăvit din ea, căci îi voi aduce înapoi în țară și vor sluji Domnului și lui David

Promisiunea se adresează lui **Iacov** ca NAȚIUNE ce străbate istoria. Ea nu se poate aplica generației lui Ieremia care e sortită pieririi. Beneficiază parțial de ea o rămășiță din generația lui Ieremia care scăpă cu viață în robie și beneficiază în mod concret de ea de-abia cei care se vor întoarce în țară după cei 70 de ani ai Babilonului. Cei credincioși din prezent pot fi doar încurajați de această promisiune. Dar urmașii lor vor beneficia efectiv de vremea restaurării. Îndemnul de a birui frica și teama este pentru cei rămași în viață și duși în robie. După ce au văzut furia cu care Domnul a nimicit Ierusalimului, marea lor temere era că Domnul i-a uitat și lepădat de tot. Că sunt lăsați în voia sorții și sub mânia divină pentru a pieri în pustie. Teamă că Domnul i-a lepădat de tot ca popor al Lui și că nu-și va mai continua planul prin ei, era teama cea mai mare. Și aveau motive să se teamă. Ei au văzut cu ochii lor urgia cu care Domnul și-a pedepsit propriul popor și propria casă. Dar Domnul NU VREA ca ei să trăiască cu această teamă și deznădejde în suflet, deznădejde așa frumos descrisă de cartea Isaia:

27. Pentru ce zici tu, Iacove, pentru ce zici tu, Israele: „Soarta mea este ascunsă

dinaintea Domnului, și dreptul meu este trecut cu vederea înaintea Dumnezeului meu”?

(Isaia 40:27)

Iată cum sună promisiunea restaurării:

- Voi sfărâma jugul robiei.
- Veți sluji Domnului.
- Veți sluji lui David.
- Vă voi aduce înapoi în țară.
- Unde veți avea odihnă și pace și nimeni nu vă va mai tulbura.
- Voi nimici toate neamurile prin care te-am risipit, dar pe tine nu te voi nimici.

E vorba deci de o restaurare completă. Nu va avea loc doar sfărâmarea jugului robiei. Ei se vor și întoarce în țară. Dar mai mult decât refacerea relației cu Domnul, căci vor sluji Domnului. Domnul îi va primi înapoi în relație. Acest Domn le va fi binevoitor. Le va da din nou păstori după inima lor, căci li-l va scula pe David ca să le fie împărat. Și acolo în țară nu se vor întoarce pentru a fi din nou necăjiți de vrăjmașii lor. Se vor întoarce pentru a se bucura de liniște și odihnă. Nimeni nu-i va tulbura. Cît despre vrăjmașii lor și neamurile în care au fost risipiți, vor fi nimicite. Observăm că fiecare element în parte e important, diferitele fațete ale promisiunii se completează reciproc și creionează un tablou minunat al unei restaurări autentice, depline, plenare. Nu e vorba de o încercare de restaurare, de un chici al restaurării, ci de o plinătate a restaurării. De o restaurare pe toate planurile și pentru totdeauna.

Promisiunea restaurării are ca temelie promisiunile făcute lui Iacov și lui David. Nu întâmplător Israel e numit aici Iacov și viitorul lor împărat e numit David. Iacov ca fiu al lui Avraam beneficia de promisiunile făcute lui Avraam. Domnul încheiase un legământ și cu Iacov. Din pricina părinților lor, Domnul nu-i putea uita, nu-i putea lepăda, nu putea renunța la planul Său cu ei în istorie. Pe Esau l-a urât, dar pe Iacov l-a iubit. Domnul nu putea să facă lui Iacov ca Sodomei și Gomorei, măcar că Iacov era mai vinovat decât aceste două cetăți. Dumnezeu nu putea să șteargă sămânța lui Iacov din istorie ca pe cea a canaanitilor sau amaleciților, măcar că Iacov era mai vinovat ca aceste popoare. Iacov ca NAȚIUNE rămâne iubită din pricina părinților, din pricina promisiunilor făcute părinților lor. De aceea Domnul poate nimici orice neam, șterge din istorie toate națiunile în care a risipit pe Iuda, dar nu poate șterge din istorie pe Iuda. Domnul rămîne cu această națiune pentru a o izbăvi de la extincție, de la dispariție etnică.

Totuși Domnul nu uită să amintească în v.11 că pedeapsa va fi reală. *Nu te voi nimici, dar te voi pedepsi cu dreptate: NU POT să nu te las nepedepsit.* Domnului Îi place mântuirea, îndurarea, restaurarea și mai ales când e vorba de Iacov, de care s-a legat cu atâtea promisiuni. Ar vrea doar să mîntuiască, ar vrea să aducă restaurarea finală deodată. Dar NU POATE să nu pedepsească. El e sfânt, iar fărădelegea lui Iuda e prea mare. E prea mare înaintea Domnului și e prea mare și înaintea neamurilor. Apoi, fără această pedeapsă, Israel ca națiune NU POATE fi revigorată. E nevoie să fie TĂIATE ramurile stricate ca să poată crește altele noi,

sănătoase. Domnul nu va ucide trupul lui Iacov dar va extermina membrele curpinse de cangrenă. Pedepsa e din nou subordonată mânturii, Ea capătă un rol purificator, vindecător.

În vremea restaurării apare din nou David. Ne-am întâlnit prima dată cu el în cap.23a. Atunci Domnul promitea că în vremea repatrierii Domnul **va ridica lui David o Odraslă neprihănită**. Acum Domnul promite că **va scula poporului lui Iacov pe împăratul lor David**. În promisiunea din 23a beneficiarul era David, iar Cadoul era Mesia, fiul lui David. Acesta avea să fie RIDICAT de Domnul. Acum beneficiarul este poporul, este Iacov. Cadoul e chiar David, care de această dată va fi SCULAT. Deci aici accentul cade pe credințioșia Domnului față de POPOR, pe când în cap.23 accentul este pus pe credințioșia Domnului față de David. Aici cadoul este David, pe când acolo cadoul este Mesia. Desigur ne întrebăm dacă nu cumva aici nu este vorba tot despre Mesia. Ambele variante sunt posibile. E posibil ca numele de David să fie un termen mesianic care să desemneze pe Mesia, fiul lui David. Ne aducem aminte că și numele de **ILIE** a desemnat pe Ioan Botezătorul. Dar e posibil ca să se vorbească chiar despre David. Dacă Domnul vrea ca în mia de ani David să fie împărat peste Israel, cine poate să-i spună: *Ce faci?* E important să observăm că aici termenul este a SCULA pe când în cap.23a termenul este a RIDICA. Termenul a RIDICA sugerează o ÎNĂLȚARE, pe când termenul a SCULA mai degrabă o ÎNVIERE din morți. Odrasla e ridicată pe tronul lui Iacov, iar David e sculat din morți pentru a fi împărat peste Iacov. E interesant că în alte traduceri (literală, NIV) este folosit același termen în ambele pasaje care poate însemna atât *a scula* cât și *a ridica, înălța*. Mesia sau Mesia și David. Și Mesia și David aveau să beneficieze de ÎNVIERE. Și Mesia și David aveau să beneficieze de înălțare. Să nu limităm nici pe Domnul și nici pe David. Ilie și Moise au fost prezenți la schimbarea la Față. Cine știe ce FUNCȚIE îi va da Domnul lui David în mia de ani și/sau în Noul Ierusalim?

În v.8 apare ideea de JUG. E vorba tot de jugul robiei. Cu imaginea JUGULUI ne-am mai întâlnit recent în cap.27 și cap.28. Jugul este pus de Dumnezeu Însuși. El nu poate fi sfârâmat de OM. Poporul nu poate să respingă jugul, prin revolta față de jug nu face decât să înăsprescă acel jug. Singurul care poate sfârâma jugul este doar Cel ce l-a pus. De aceea acest lucru nu se poate face prin intervenție omenească, prin trecerea timpului sau hazardul istoriei. Acest lucru se poate face doar prin decret divin, doar prin intervenția clară și puternică a lui Dumnezeu în istorie. Omul, în această situație, poate doar să AȘTEPTE. Jugul trebuie acceptat PÂNĂ când Domnul însuși îl va sfârâma.

30:12-17 – Rana ta este adâncă, de nevindecat. Totuși Eu o voi vindeca!

Restaurarea nu poate avea loc fără vindecare. De fapt vindecarea este parte integrantă din procesul restaurării națiunii, și prin restaurare se realizează și se desăvârșește vindecarea. Restaurarea va avea loc DOAR după pedeapsă. Dar pedeapsa e cruntă, e aprigă. Dumnezeu nu Se joacă de-a pedepsitul. El pedepsește după dreptate. Orice pedeapsă, ca și orice încercare de altfel, lasă o RANĂ. Ori cât de dreaptă ar fi pedeapsa, și oricât de binevenită ar fi încercarea, acestea lasă o RANĂ asupra celui în cauză. Făptură umană este foarte fragilă și predispusă la extreme. Suferința dezlănțuie emoțiile, întunecă rațiunea, supralicitează detaliul, pune în umbră ansamblul. Suferința produce răni, traumatizează. Și pe cât de mari sunt pedeapsa și suferința,

pe atât de adâncă e rana. Și aici vorbim de RANA istorică a unei națiuni. Toți cei care au fost contemporani anului 586 și au ajuns în robie au trăit efectiv o TRAUMĂ. Atât cei necredincioși, cât și cei credincioși. Suferința a fost mare, depresia adâncă, teama și deznădejdea au cuprins sufletul, îndoielile cu privire la promisiunile Domnului au lovit ca un uragan rațiunea evreilor (vezi Ps.89). Prietenii și rudele apropiate au murit. Au fost privați de liberate, smulși din țara lor, dați pe mâna vrăjmașilor lor. Vrăjmașii lor i-au batjocorit întrebându-i zi și noapte: Unde este Dumnezeu vostru? Speranța a murit. Promisiunile s-au ofilit. Dumnezeu Însuși părea că i-a părăsit de tot. *Deznădejde, teamă, nesiguranță, incertitudine. Ce va aduce ziua de mâine decât blestem și suferință? Mai există iertare? Relația cu Domnul mai poate fi refăcută? Mai există vreo nădejde pentru viitor?* Rana disperării s-a înscris adânc în mentalul colectiv al rămășiței lui Iuda. Dumnezeu Însuși recunoaște că rana e adâncă, e usturătoare, e practic de nevindecat. Nimeni nu poate să le vindece această rană. Nimeni nu-i poate mângâia. Nici unul nu se poate mângâia pe sine, nici ei între ei nu se pot mângâia. Nici un om și nici popor nu le poate alina durerea. Dar mai grav este că de fapt nimeni nu încearcă măcar să-i ajute în durerea lor. Nimeni nu le apără pricina. Toți vecinii lor se bucură de căderea lor. Toți cei cu care încheiase alianțe bat din palme la căderea lor. Cei care altădată îi iubeau și le țineau parte acum sunt nepăsători față de tragedia lor națională. Nimeni nu PLÂNGE pentru durerea lor. Ba mai mult vrăjmașii lor continuă să-i mânănce, să-i batjocorească, să-i chinuie în robie. Nimeni nu le spune: *Va fi bine! Va trece!* Toți se bucură și îi batjocoresc spunând: *Acum le-a venit sfârșitul! Iacov a căzut și NU se va mai ridica!* Acest fapt, această durere de nevindecat lipsită de orice mângâietor, face parte din pedeapsa venită de la Domnul: *căci te-am lovit cum lovesc pe un vrăjmaș, te-am pedepsit cu putere!* Dumnezeu ȘTIE să lovească, știe să pedepsească, știe să atingă pe om acolo unde îl doare cel mai mult. Pedeapsa Sa e reală, e eficientă, e divină. Rana pe care o lasă nu poate fi decât extrem de adâncă. Pare normal să plângi când ai o asemenea rană. Totuși Domnul întrebă: *De ce te plângi de rana ta, de durerea pe care ți-o pricinuieste boala ta?* Dar cum să nu plângi când durerea e atât de mare? Domnul le arată care e CAUZA bolii și care ar trebui să fie adevăratul OBIECT al lacrimilor lor. Domnul i-a lovit, dar i-a lovit din pricina PĂCATULUI. Păcatul e CAUZA suferinței lor: *Pentru mulțimea nelegiuirilor tale, pentru marele număr al păcatelor tale, te-am făcut să suferi aceste lucruri!* Pentru aceste păcate ar trebui să plângă și ei!

Rana pe care o face pedeapsa Domnului este de nevindecat. De aceea, doar Domnul o poate vindeca. Dumnezeu promite că va pedepsi pe toți vrăjmașii lor că îi va vindeca. Dar cum să vindeci o rană care NU se poate vindeca? Rana lui Iuda era de nevindecat. Totuși Domnul Își asumă vindecarea ei. Domnul promite vindecare acelor credincioși din robie, dar și vindecarea lor ca națiune. Ca națiune erau cu psihicul la pământ, cu moralul zdrobit. Domnul le va da din nou bucurie, pace, poftă de viață, entuziasm, siguranță, putere, nădejde. El îi va elibera din temnița depresiei și le va reda bucuria de a fi, de a trăi. El promite. El poate. El a și făcut-o în istorie cu rămășița lui Iuda.

Ne aducem aminte de comentariile de la finalul cărții Matei. Nu este rana mai adâncă decât cea făcută de pedeapsa divină în sufletul lui Isus Hristos. Și totuși Isus își încredințează sufletul rănit Celui ce-l rănise. El a crezut că RANA de nevindecat PUTEA fi vindecată de

Cel Atotputernic. Și a fost nevoie de toată puterea de viață, de iubire, de gingășie, de mângâiere, de alinare a Tatălui ca sufletul lui Isus să fie resuscitat, și vindecat deplin de toate rănilile fără număr lăsate de pedeapsa iadului pentru toate păcatele noastre. Învierea lui Isus rămâne cea mai mare minune. Învierea lui Isus rămâne cea mai mare vindecare. Rana lui Iacov a fost vindecată. Ea prefigura vindecarea răniilor lui Isus. Și rana lui Isus a fost vindecată deplin și pentru totdeauna. Când Isus citea aceste pasaje din Ieremia inima Sa era îmbărbătată: Cel ce înviase inima zdrobită a lui Iacov avea să învie și duhul Său din moarte. Rana lui Iacov nu era rana unui singur om. Era rana unei națiuni, era durere comasată a mii de oameni. Rana lui Isus nu era doar rana unui om. El a purtat toate rănilile întregii omenirii. Era mai mare ca rana unei națiuni, mai mare ca rana lui Iacov. Și totuși la fel ca Iacov și Isus a fost vindecat. Atunci de ce să ne fie teamă de pedepsele disciplinării ale Domnului și de încercările prin care vom trece sau prin care am trecut deja? Da, au lăsat răni adânci. Da, vor lăsa răni adânci. Dar de partea noastră e puterea învierii, adică puterea divină care a vindecat rana lui Iacov și apoi rana lui Isus. Rana noastră e așa de mică în comparație cu rana lui Iacov și infinit mai mică decât rana lui Isus. Puterea de vindecare a Domnului s-a manifestat deja în istorie în cele mai grele răni posibile. Vindecarea devine o certitudine. Garanția e de 1000%.

În v.17 Domnul explică MOTIVUL pentru care, totuși, El va pedepsi pe vrăjmașii poporului și va vindeca pe Iuda:

- Căci ei te numesc: *Cel izgonit, Sionul acela de care nimănui nu-i pasă.*

Sionul și-a meritat pedeapsa. A păcătuit mai mult ca Sodoma și Gomora, mai mult ca popoarele canaanite, care au fost nimicite înaintea lor. Putea pe bună dreptate să fie nimicite de tot. Dar Domnul intervine totuși să pedepsească pe toți cei prin care l-a pedepsit și intervine pentru a-i vindeca rana, pentru a-l restaura și a-i da o mare izbăvire. De ce? Din pricina faptului că Numele Său este legat de acest popor și de această cetate. Din pricina promisiunilor făcute în Numele Domnului părinților lor cu privire la urmașii lor. Motivul nu este găsit în popor, ci în Numele Domnului. Cartea Isaia și cartea Ezechiel explică același lucru:

6. *Ai auzit toate aceste lucruri pe care le vezi acum! Și nu vreți să le mărturisiți acum?... De acum, îți vestesc lucruri noi, ascunse, necunoscute de tine.*

7. *Ele se fac în timpul de față și nu fac parte din trecut; până în ziua de azi n-aveai nicio cunoștință despre ele, ca să nu poți zice: „Iată că le știam.”*

8. *Nici nu le-ai auzit, nici nu le-ai știut și nici nu-ți era deschisă odinioară urechea la ele: căci știam că ai să fii necredincios și că din naștere ai fost numit răzvrătit.*

9. ***Din pricina Numelui Meu sunt îndelung răbdător, pentru slava Mea Mă opresc față de tine, ca să nu te nimicesc.***

10. *Iată, te-am pus în cuptor, dar nu te-am găsit argint; te-am lămurit în cuptorul urgiei.*

11. ***Din dragoste pentru Mine, din dragoste pentru Mine vreau să lucrez! Căci cum ar putea fi hulit Numele Meu? Nu voi da altuia slava Mea.***

(Isaia 49)

39. Acum, casa lui Israel, așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Duceți-vă și slujiți fiecare la idolii voștri! După aceea, Mă veți asculta negreșit și nu veți mai pângări Numele Meu cel sfânt cu darurile voastre de mâncare și cu idolii voștri!

40. Căci pe muntele Meu cel sfânt, pe muntele cel înalt al lui Israel – zice Domnul Dumnezeu – acolo Îmi va sluji toată casa lui Israel, toți cei ce vor fi în țară; acolo îi voi primi cu bunăvoință, voi cere darurile voastre de mâncare, cele dintâi roade din darurile voastre și tot ce-Mi veți închina.

41. Vă voi primi ca pe niște miresme cu miros plăcut, după ce vă voi scoate din mijlocul popoarelor și vă voi strânge din țările în care sunteți risipiți; **și voi fi sfânt de voi înaintea neamurilor.**

42. Și veți ști că Eu sunt Domnul, când vă voi aduce înapoi în țara lui Israel, în țara pe care jurasem că o voi da părinților voștri.

43. Acolo vă veți aduce aminte de purtarea voastră și de toate faptele voastre cu care v-ați spurcat; și vă va fi scârbă de voi înșivă, din pricina tuturor fărădelegilor pe care le-ați făcut.

44. Și veți ști că Eu sunt Domnul, când Mă voi purta cu voi **având în vedere Numele Meu și nicidecum după purtarea voastră rea**, nici după faptele voastre stricate, casa lui Israel, zice Domnul Dumnezeu.”

(Ezechiel 20)

16. Cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel:

17. „Fiul omului, cei din casa lui Israel, când locuiau în țara lor, au spurcat-o prin purtarea lor și prin faptele lor; așa că purtarea lor a fost înaintea Mea ca spurcăciunea unei femei în timpul necurăției ei.

18. Atunci Mi-am vărsat urgia peste ei, din pricina sângelui pe care-l vărsaseră în țară și din pricina idolilor cu care o spurcaseră.

19. I-am risipit printre neamuri, și au fost împrăștiați în felurite țări; i-am judecat după purtarea și faptele lor rele.

20. Când au venit printre neamuri, ori încotro se duceau **pângăreau Numele Meu cel sfânt**, așa încât se zicea despre ei: „Acesta este poporul Domnului, ei au trebuit să iasă din țara lor.”

21. **Și am vrut să scap cinstea Numelui Meu celui sfânt pe care-l pângărea casa lui Israel printre neamurile la care se dusese.**

22. De aceea, spune casei lui Israel: „Așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Nu din pricina voastră fac aceste lucruri, casa lui Israel, **ci din pricina Numelui Meu celui sfânt pe care l-ați pângărit printre neamurile la care ați mers.**”

23. De aceea **voi sfinți Numele Meu cel mare** care a fost pângărit printre neamuri, pe care l-ați pângărit în mijlocul lor. **Și neamurile vor cunoaște că Eu sunt Domnul**, zice Domnul Dumnezeu, când voi fi sfințit în voi sub ochii lor.

24. Căci vă voi scoate dintre neamuri, vă voi strânge din toate țările și vă voi aduce iarăși în țara voastră.

25. Vă voi stropi cu apă curată, și veți fi curățați; vă voi curăța de toate spurcăciunile voastre și de toți idolii voștri.

26. Vă voi da o inimă nouă și voi pune în voi un duh nou; voi scoate din trupul vostru inima de piatră și vă voi da o inimă de carne.

27. Voi pune Duhul Meu în voi și vă voi face să urmați poruncile Mele, și să păziți, și să împliniți legile Mele.

28. Veți locui în țara pe care am dat-o părinților voștri; voi veți fi poporul Meu, și Eu voi fi Dumnezeul vostru.

(Ezechiel 36)

Domnul și-a legat Numele de națiunea Israel. Nu e vorba doar de o legătură spirituală, ca legătura dintre Biserică și Hristos. E vorba și de o legătură biologică, genetică, de descendența din Avraam. Domnul Și-a legat Numele de Israel pentru totdeauna. Prin jurămintele și promisiunile făcute părinților lor, Domnul nu poate disocia Numele Său de națiunea Israel. Pe când o Biserică dintre Neamuri poate fi lepădată, pedepsită, și legătura cu Numele Domnului se poate frânge definitiv. Dumnezeu va continua planurile cu Israel din pricina Numelui Său. El Își va reabilita Numele printre Neamuri. Și în ziua de azi, chiar în Noul Legământ, neamurile știu că Numele Domnului e legat de Israel. Supraviețuirea lui Israel în istorie este un miracol. Promisiunea restaurării finale așteaptă să fie împlinită. În Evanghelia Bisericii găsim ca parte integrantă împlinirea promisiunilor divine față de poporul Său Israel (vezi Romani 11). De fapt identitatea și rolul dat Bisericii dintre Neamuri este pentru a face posibilă împlinirea promisiunilor lui Yahwe față de Israel. Practic Dumnezeu s-a legat de acest popor prin jurământ. Astfel, credincioșia lui Dumnezeu față de propriile promisiuni, dragostea Sa pentru Numele Său, faptul că nu poate lăsa ca Numele Său să fie hulit înaintea Neamurilor, toate acestea formează un aliat de nădejde în lupta dintre glasul îndurării și glasul judecății din inima lui Dumnezeu. Căci fără acest aliat, glasul judecății ar fi câștigat ca și în cazul popoarelor canaanite și s-ar fi hotărât o nimicire totală și a lui Iuda din pricina păcatelor lor. Dar Domnul parcă se ajută pe Sine în lupta cu glasul judecății legându-se de la început cu jurământ solemn față de Israel, rostind promisiuni fabuloase care leagă Numele Său de acest popor pentru totdeauna. Când resursele infinite ale răbdării și îndurării Sale ajung la capăt, când păcatul poporului se umple peste măsură de mult, când glasul îndurării nu mai are argumente legitime în fața glasului judecății, atunci Îi vine în ajutor Numele Său care *nu poate* fi lăsat pângărit înaintea Neamurilor. Dumnezeu caută un ajutor în lupta cu Sine, Dumnezeu pune de la început un aliat de nădejde în confruntarea cu glasul propriei judecăți. Acest lucru arată încă odată (a mia oară?) că Domnului Îi place îndurarea și

nu judecata. Da, e drept și va judeca cu dreptate și hotărâre. Dar NU VREA acest lucru. El vrea să mântuiască și să restaureze absolut TOTUL. Aceasta e inima Sa. Dar Domnul nu știa de la început că Israel va fi răzvrătit? Ba da! Căci credem că exact din această pricină a rostit acele promisiuni lui Avraam, Isaac și Iacov, tocmai pentru că știa mai dinainte încăpățânarea lui Israel. Și atunci, înaintea de a începe manifestarea acestei încăpățânări, Domnul rostește un jurământ pe baza căruia să-l poată răbda pe Israel până la sfârșit! Este ca și cum un director ar angaja pe cineva la firmă la el. El vrea să-i facă bine din pricina părinților lui cu care a fost prieten. Dar își dă seamă că e un om cu mari probleme. Și atunci, ÎNAINTE să înceapă să facă problemele. Directorul trece în contract o clauză că acel om nu va putea fi dat afară din firmă, decât atunci când și directorul va demisiona definitiv. Directorul poate să-l treacă de la normă întreaga la o oră pe zi, dar nu-l poate da afară. Directorul trece acest lucru în contract deoarece ȘTIE că atunci când vor începe problemele, oricât de răbdător ar fi, tot îl va da afară până la urmă. Dar acum, când problemele nu au început, el trece acest lucru în contract, ca atunci când toată răbdarea sa va fi epuizată, valoarea morală la care ține (de a-și respecta cuvântul, contractul) să-l poată ajuta să nu-l dea afară. Ceva asemănător pare că face Dumnezeu cu Israel. Dar de ce? De ce a ținut Domnul să Se lege cu jurământ de un popor? Căci putea să NU rostească acele promisiuni lui Avraam. Putea să le rostească altfel. Și am observat că Domnul s-a legat cu aceste promisiuni doar de Israel. Nici un alt popor și nici măcar Biserica dintre Neamuri nu se bucură de acest privilegiu. Și promisiunea nu este doar că Mesia va veni din acest popor, ci că acest popor va sluji pe Domnul ca națiune înaintea Neamurilor! Astfel că și după prima venire a lui Mesia, Israel rămâne popor ales, care poartă Numele Domnului. Istoria se va putea încheia de-abia după ce toate promisiunile Domnului față de Israel vor fi împlinite. Deci de ce și-a legat Numele de Israel pentru totdeauna? Și de ce nu Și-a legat Numele de toate Neamurile într-un mod asemănător ca să poată astfel să NU nimicească nici un neam? Sunt întrebări grele. Sunt desigur mai multe variante de răspuns. Am văzut cum după potop, Domnul creează popoarele pentru ca apoi printr-un singur popor să le câștige pe toate. Căci e mai ușor să câștigi un popor decât pe toată umanitatea. Și pentru a NU putea renunța la acest plan de resuscitare a trupului întregii umanități prin mădularul unui singur popor, Domnul Se leagă cu aceste jurăminte de acest popor. Astfel nelepădarea lui Israel este spre BINELE întregii umanități. Practic Domnul Se leagă pe Sine prin jurământ ca va reuși prin mădularul Israel să resusciteze întreaga umanitate! Nu poate renunța la acest plan, căci s-a legat de jurământ. Astfel jurământul lucrează nu doar spre binele lui Israel, ci spre binele întregii umanități, căci de binele lui Israel depinde binele întregii umanități. Căci dacă alunecarea lor a adus împăcarea lumii cu Dumnezeu ce va fi plinătatea întoarcerii lor decât viață din morți? Toate profețiile despre întoarcerea finală a lui Israel sunt însoțite nu de ideea luării harului de la neamuri ci de amplificarea harului peste neamuri. Căci când Iuda se va întoarce la Domnul, toate Neamurile vor căuta pe Domnul la Ierusalim (așa cum am comentat și promisiunile din Ieremia 3). Astfel MIA de ANI ar căpăta sens în tranziția către un pământ și un cer nou. Israel și rămășița neamurilor ar intra în mia de ani. Din pricina înălțării Numelui prin Israel toate neamurile vor căuta pe Domnul la Ierusalim. Acest lucru are sens să aibă înainte de judecata finală și restaurarea finală. Căci, am făcut deja distincția între înălțarea Numelui Domnului înainte de judecata finală (când mai este posibilitatea căinței și mântuirii) și înălțarea Numelui Domnului la judecata finală când NU mai este această posibilitate. Da, la final Numele Său va fi înălțat spre judecarea și rușinarea tuturor vrăjmașilor lui. Dar e nevoie

ca Domnul să-și înalțe Numele în istorie prin Israel înainte de judecata finală. Astfel capătă sens că în mia de ani oamenii vor mai trăi în firea pămîntească avînd posibilitatea să aleagă binele sau răul. Strădania Domnului este de a câștiga popoarele ÎNAINTE de judecata finală. Căci de altfel, sfârșitul ar putea fi scris pe calea judecării finale oricînd. O altă pricină a jurămîntului ar fi ascultarea lui Avraam. De fapt credința și ascultarea lui Avraam aduce în ființă aceste jurăminte divine față de Iacov. Ascultarea lui Avraam a fost așa de prețioasă înaintea Domnului încît Domnul a întîmpinat-o cu aceste promisiuni fabuloase. Domnul vrea să arate lumii cât de prețioasă este credincioșia unui singur om, și cât de mare este binecuvîntarea pe care El o poate aduce omenirii prin ascultarea sa de Domnul. De altfel marii oameni ai credinței atrag către sine promisiuni fabuloase care devin ferestre de binecuvîntare pestre întreaga lume, pentru generațiile ce vor veni. Ne aducem aminte de legămîntul încheiat cu Noe, de legămîntul încheiat cu Avraam, de legămîntul încheiat cu Israel prin Moise, de legămîntul încheiat de Domnul cu David, de Noul Legămînt încheiat prin Isus cu Biserica. Aceste *legăminte* practic fac posibilă derularea planului de mîntuire al Domnului și ajută glasul îndurării să învingă glasul dreptății *PÂNĂ* când Domnul va reuși să câștige toate neamurile de partea Lui. Astfel a doua venire a lui Hristos nu ar însemna finalul, ci inaugurarea ultimei etape înainte de judecata finală. Mia de ani rămîne un mister. Dar toate aceste promisiuni făcute lui Iacov parcă cer existența acestei mii de ani.

30:18-24 – Restaurarea finală a lui Iacov

Practic vindecarea e desăvârșită prin restaurarea finală a lui Israel. Să comparăm promisiunile restaurării din prima parte a capitolului cu aceste promisiuni pentru a observa dacă sunt elemente noi.

Prima promisiunea a restaurării (30:8-11)	A doua promisiunea a restaurării (30:18-24)
<ul style="list-style-type: none"> • Voi sfărâma jugul robiei. • Veți sluji Domnului. • Veți sluji lui David. • Vă voi aduce înapoi în țară. • Unde veți avea odihnă și pace și nimeni nu vă va mai tulbura. • Voi nimici toate neamurile prin care te-am risipit dar pe tine nu te voi nimici. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aduc înapoi pe prinșii de război ai lui Iacov • Cetatea va fi zidită iarăși • Casa împărătească va fi locuită așa cum era înainte • Din mijlocul lor se vor înălța mulțumiri și strigăte de bucurie. • Îi voi înmulți și nu se vor împuțina. • Fiii lui vor fi ca altădată, adunarea lui va rămîne înaintea Mea, • și voi pedepsi pe vrăjmașii lui. • Căpetenia lui va fi din mijlocul lui. Îl voi apropia și el va veni la Mine.

	• <u>Veți fi poporul Meu și Eu voi fi Dumnezeul vostru.</u>

Observăm că nu este o simplă repetare a promisiunilor restaurării. Sunt multe elemente noi, pe care le-am și sublinat mai sus. Domnul plusează în promisiunile restaurării. Apare acum frecvent comparația cu trecutul glorios al țării *ca altădată, ca mai înainte*. Deci va fi cel puțin la fel de frumos cum a fost înainte, pe vremea lui David și Solomon, perioada de glorie a lui Israel. Se menționează explicit restaurarea cetății Ierusalim și a palatului regal. Se adaugă ideea că SE VOR ÎNMULȚI în țară. Va fi adusă înapoi o rămășiță, dar se vor înmulți în țară. Restaurarea va avea impact asupra lor: căci vor înălța mulțumiri și vor scoate strigăte de bucurie. Durerea de acum pare a fi de nezdrobot. Nimic pare că nu poate mângâia rana. Nici chiar restaurarea. Ne aducem aminte de inima lui Iacov care nu vroia să fie mângâiată și de faptul că și când a auzit prima dată de la fiii lui că Iosif trăiește, el nu a crezut și inima i-a rămas rece. Inima are capacitatea de a se întemnița în durere. Nimic pare să nu mai poată aduce din nou bucuria deplină, nici cele mai frumoase lucruri, nici restaurarea. Dar iată că Domnul le promite că restaurarea va avea IMPACT asupra inimii lor. Restaurarea va fi atât de glorioasă încât răceala inimii lor va fi topită și bucuria va domni din nou în sufletele lor. Se întărește ideea că adunarea lor va rămânea înaintea Lui, nu va fi o restaurare scurtă urmată de alte pedepse și de alte tulburări. Nu, ci va fi o restaurarea *pentru totdeauna*. Și ultima și cea mai importantă promisiune e lăsată la sfârșit: ***Voi veți fi poporul Meu și Eu voi fi Dumnezeul vostru!*** În prima promisiune era spus doar că ei vor sluji Domnului. Răspunul din partea Domnului se subînțelegea, dar nu era afirmat explicit. Acum se subliniază și a doua parte: ***Voi veți fi poporul Meu și Eu voi fi Dumnezeul vostru.*** Dar și acum erau încă poporul Domnului. Promisiunea vizează acea relație VIE cu Domnul. Domnul va locui în mijlocul lor și va fi în RELAȚIE cu Dumnezeul lor, și nu doar prin descendența lor din Avraam. În sfârșit relația dintre Israel și Yahwe va funcționa. În sfârșit VISUL măreț al lui Yahwe se va împlini! Dacă această promisiune s-ar împlini doar în Noul Ierusalim parcă planul nu ar fi la fel de glorios dacă s-ar împlini mai întâi în mia de ani. Căci toată strădania e ca acum și aici, în această fire păcătoasă Iacov să fie poporul Lui, iar Domnul Dumnezeul lui. Căci dincolo, e de la sine înțeles că așa va fi. Unde mai e gloria? Și cum se mai explică așteptarea Domnului ca Iacov ca națiune să se întoarcă la El? E absolut firesc ca la învierea din morți toți evreii credincioși, care vor primi trupuri de slavă în Noul Ierusalim să formeze un popor care va sluji Domnului. Dacă în acest mod Își împlinește Domnul mărețul vis, parcă nu ar străluci la fel de mult dacă Israel ÎN FIREA pământescă ar sluji ca popor Domnului O mie de ani fără să se mai răzvrătească. Ar fi ca o mare minune! Ca acest popor răzvrătit, să slujească Domnului o mie de ani fără să se mai răzvrătească, dar având posibilitatea reală a răzvrătirii! Și Israel ar rezista și ultimei ispitiri de la sfârșitul miei de ani orchestrată tot de șarpele cel vechi. Cum ar fi posibil ca acest popor atât de încăpățânat să asculte de Domnul o mie de ani în firea pământescă? Ar fi două răspunsuri care s-ar completa reciproc:

- În primul rând curățirea genetică de care a beneficiat și mărturia istorică a iubirii lui Dumnezeu revelată la final prin Mesia, vor așeza în gena acestui popor un spirit statornic al ascultării de Domnul.

- În al doilea rând, cadrul luptei cu ispita va fi mai favorabil: Satana e legat în Adânc, Slava lui Hristos vizibilă, creația semi-restaurată.

Observăm că ideea unui cadru mai favorabil în lupta cu ispita nu umbrește gloria planului divin. Îndepărtarea răului de pe pământ e un scop major al Domnului. Prin aceasta strălucește gloria Lui. Legarea lui Satan în Adânc e un lucru bun, de dorit.

În v.21 apare din nou mențiunea despre cine va fi Căpetenia poporului Domnului în acele vremuri. În robia asiriană și babiloniană, mulți împărați străini au stăpânit peste poporul Domnului. Dar în acele zile, căpetenia va fi din mijlocul lor, va fi un evreu, va fi un frate de al lor. Și nu doar atât, va fi ales de Domnul. Domnul Însuși îl va apropia, iar acesta va asculta și va veni către Domnul ca David de altădată. Nici un împărat străin nu va mai domni peste ei și nici un împărat evreu apostat nu va mai stăpâni peste popor, Căpetenia lor va fi din mijlocul lor, aleasă de Domnul ca David de altădată. Urmează apoi întrebarea: *Căci cine ar îndrăzni să se apropie de capul lui de Mine?* În traducerea literală avem: *Pentru că cine este cel care-și predă (sau: își pune garanție) inima ca să se apropie de Mine?*, iar NIV propune: *Căci cine este cel care se va dărui pe el însuși ca să se apropie de Mine?* Fiecare din cele trei traduceri propune o nuanță diferită. Ideea este că nu oricine se poate apropia de Domnul. Cine ar îndrăzni să se apropie de capul lui de Domnul? Au încercat Core, Datan și Abiram, dar au fost înghițiți de vii de Locuința Morților. A încercat și împăratul Ozia să aducă tămâie în Templu, dar a fost lovit cu lepră. Doar Aaron, cel ales de Domnul, se putea apropia de Domnul în Templu. Doar cel pe care-l apropie Domnul se poate apropia de Domnul. Căci cine altcineva s-ar putea apropia de El? Și cine ar îndrăzni să-și pună inima ca garanție când se apropie de Domnul decât Cel care a primit confirmarea din partea Lui? Observăm că ideea de APROPIERE face aluzie în special la cartea Levitic și la apropierea de Templu, deci la funcția preotească. Dar termenul de Căpetenie face aluzie la funcția regală. Deci este ca și cum Domnul ar spune: *Îmi voi apropia de Mine ca preot pe regele vostru. Cu alte cuvinte, funcția de împărat și de Mare Preot vor fi primite de una și aceeași persoană. Acest lucru anticipează profetia mesianică rostită de Zaharia cap.6:*

9. *Cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel:*

10. *„Să primești daruri de la prinșii de război din Babilon: Heldai, Tobia, și Iedaia – și anume să te duci tu însuși în ziua aceea în casa lui Iosia, fiul lui Țefania, unde s-au dus ei când au venit din Babilon.*

11. *Să iei de la ei argint și aur și să faci din el o cunună, și s-o pui pe capul lui Iosua, fiul lui Ioșadac, marele preot.*

12. *Și să-i spui: „Așa vorbește Domnul oștirilor: „Iată că un om, al cărui nume este Odrasla, va odrăsli din locul Lui și va zidi Templul Domnului.*

13. *Da, El va zidi Templul Domnului, va purta podoabă împărătească, va șede și va stăpâni pe scaunul Lui de domnie, va fi preot pe scaunul Lui de domnie, și o desăvârșită unire va domni între ei amândoi.”*

În persoana lui Mesia funcția de mare preot și cea de împărat vor găsi o armonie perfectă. Dar

Mesia e fiul lui David, din Iuda, pe când preoția a fost dată lui Aaron. Cum ar putea cineva din Iuda să se apropie de Locul Preasfânt? Doar la porunca Domnului. Dar aceasta înseamnă că preoția aaronică va fi schimbată, iar schimbarea preoției înseamnă implicit schimbarea legământului. Astfel aceste v. din cap. 30 anticipează noul legământ vestit în cap.31.

Capitolul 30 se încheie pe imaginea judecării divine și nu pe imaginea restaurării (vezi 30:23-24). Cum am comentat deja, unul din scopurile acestui capitol este ca promisiunea restaurării să NU umbrească judecata lui Dumnezeu. Dumnezeu va restaura, dar acest lucru nu înseamnă că judecățile Lui nu se vor împlini pe pământ, Judecățile Lui se vor împlini TOATE, mai întâi asupra lui Iacov și apoi asupra vrăjmașilor Lui. Uneori nu vedem mânia aprinsă a Domnului și pare că Domnul tace în fața înfăptuirii răului. Dar mânia Sa operează în văzduh, în planul nevăzut. Va deveni VIZIBILĂ și în concretul istoriei. Dar mai târziu și mai ales la sfârșit. De aceea, vom înțelege deplin aceste lucruri doar *în cursul vremurilor* sau după traducerea literală: *în zilele din urmă/la sfârșitul zilelor*. Planul Domnului și dreptatea Sa nu pot fi înțelese DEPLIN decât la final. Ferice de cel care așteaptă finalul poveștii!

31:1-22 – Domnul va fi Dumnezeul tuturor semințiilor lui Israel

31:1-2 - Restaurarea pentru TOATE semințiile lui Israel

În acest pasaj profeția dezvoltă promisiunile restaurării. Dacă în cap.30 promisiunile restaurării se împletesc cu împlinirea judecării divine, în acest pasaj se vorbește în special de restaurare, iar ideea de pedeapsă este lăsată în umbră. Dacă în cap.30 tema specifică pare a fi tocmai acea alternare între promisiunea restaurării și anunțarea pedepsei, în cap.31a tema centrală pare a fi aceea că Domnul va restaura TOATE semințiile lui Israel. Într-adevăr chiar cu acest lucru începe capitolul (31:1):

- În vremea aceea, Eu voi fi Dumnezeul TUTUROR semințiilor lui Israel, și ei vor fi poporul Meu!

De remarcat că această idee este introdusă încă de la începutul cap.30:

- Voi aduce pe prinșii de război ai poporului Meu ***Israel și Iuda***...(30:3)
- Iată cuvintele pe care le-a rostit asupra lui ***Israel și Iuda***....(30:4)

Această idee este dezvoltată în cap.31. Promisiunea restaurării nu este doar pentru Iuda, ci și pentru Israel. Iar când rostim Israel avem în vedere toate semințiile lui Israel. În 30a, personajul principal și termenul generic cel mai folosit pentru poporul Domnului nu mai este nici *Iacov*, nici *Israel*, nici *Iuda*, ci EFRAIM:

- Străjerii vor striga pe muntele lui ***Efraim***: *Sculați-vă să ne suim în Sion*...(31:6)
- Căci Eu sunt Tatăl lui Israel, și ***Efraim*** este întâiul Meu născut.
- Aud pe ***Efraim*** bocindu-se: *M-ai pedepsit și am fost pedepsit*....(urmează descrierea pocăinței lui Efraim descrisă în v.18-19)

- Îmi este *Efraim* un fiu scump, un copil iubit de Mine? Căci când vorbesc de el, Îmi aduc aminte cu gingășie de el, de aceea Îmi arde inima în Mine pentru el, și voi avea milă negreșit de el, zice Domnul. (31:20)

De asemenea apare RAHELA în v.15, Rahela fiind mama lui Iosif și bunica lui Efraim. Iar în v.5 apare și SAMARIA, vechea capitală a regatului de Nord. Deci se vorbește nu doar de Sion, ci și de Samaria! Se vorbește nu doar de Iuda, ci și de Efraim, seminția de căpătâi a regatului de Nord. Ideea este cât se poate de clară: Domnul va restaura și regatul de Nord și toate celelalte seminții alături de Iuda. Promisiunile nu sunt doar pentru Iuda, ci pentru TOATE semințiile lui Israel. Lucrul acesta e important deoarece 10 seminții fuseseră de mult duse în robie înaintea lui Iuda. Unii din aceste seminții rămăseseră și în Iuda. Pentru cine este promisiunea restaurării? Este și pentru ei? Răspunsul este pozitiv. Și chiar în împlinirea parțială a restaurării, la întoarcerea din robia babiloniană e posibil să se fi întors și dintre cei duși în robia asiriană, căci vorbim de același spațiu geografic. Poate este un mit ideea că toate acele seminții s-au pierdut în robie. Cir domnea peste un teritoriu care îngloba Asiria de altădată. Cir a dat un edict ca TOȚI evreii din Imperiul său să se reîntoarcă în țară. Deci și cei duși în robie în 722, care și-au păstrat identitatea de evreu, puteau să se reîntoarcă în țară în 538 când a dat Cir edictul.

31:3-4 – Iubirea veșnică a Domnului față de Israel

În capitolul precedent am insistat că Domnul continuă planul Său cu Israel din pricina Numelui Său, și nu din pricina lui Israel, din pricina jurămintelor Sale, și nu din pricina poporului. Aceste versete par să contrazică aceste gânduri sau, mai bine spus, introduc o nouă motivație. În 30:18 fusese introdusă ideea de MILĂ din partea Domnului, acum se vorbește deschis de IUBIRE, și această iubire este eternă. Domnul face o declarație de iubire lui Israel, deci Domnul nu lucrează pentru Israel doar pentru a-și respecta un jurământ. El lucrează și din IUBIRE. Iubirea față de Israel e eternă. Dumnezeu nu s-a alipit doar cu mintea de Israel din pricina jurământului făcut. El S-a alipit, dacă vreți și cu inima. El S-a alipit cu toată ființa Sa de această națiune, la fel cum un mire se alipește de mireasa Sa. Când Domnul a jurat iubire lui Israel, a jurat iubire pentru TOTDEAUNA, căci Cel ce este Etern și desăvârșit POATE iubi doar în mod etern și desăvârșit. El nu poate iubi cu jumătăți de măsură. El iubește total. Și când Domnul iubirii Își asumă rolul de soț, El și-l asumă TOTAL. De aceea, divorțul nu-L poate face pe Yahwe să uite de Israel. Miile de ani de răzvrătire ale acestui popor, nu-L pot face pe Iahwe să nu-l iubească și să nu lucreze DIN DRAGOSTE pentru refacerea relației. Desigur Dumnezeu ca Soț poate face acest lucru, dar un om ca SOȚ nu poate și nici Dumnezeu nu-i cere să facă. E un act de smerenie să recunoști marile diferențe între om și Dumnezeu. Deci Domnul nu respectă mecanic un jurământ făcut lui Avraam. El are SENTIMENTE reale față de Israel. Aceste sentimente sunt descrise foarte frumos și în v.20. Adesea ne grăbim să translatăm aceste declarații de iubire în dreptul Bisericii sau în dreptul nostru, dar să nu ne pripim, ele sunt adresate lui IACOV ca națiune. Să le lăsăm deocamdată așa cum au fost scrise, adică pentru IACOV. Dumnezeu numește pe poporul Său FECIOARA lui Israel. Dar în prima parte a cărții poporul Său e numit așa de des curvă, prostituată, femeie ușuratică și preacurvă. Domnul vorbește acum de fecioara lui Israel. Dar când sunt rostite v.3-4? Ele sunt rostite în momentul restaurării, în momentul reconcilierii, și

deci **după** pocăința poporului. Așa se explică faptul că Domnul i se arată DE DEPARTE. Domnul e departe din pricina păcatelor lor. Dar când se pocăiesc Domnul se reapropie de ei. Și când se apropie de ei, se apropie cu cele mai frumoase declarații de iubire. Nu are nici un cuvânt de reproș, de dojană. Nu este supărat deloc. Nu-i aduce aminte de infidelitățile ei. Nu-i spune cât de mult a suferit din pricina ei. Și nu o primește ca amică, ca roabă, ci ca soție cu drepturi depline. Și o numește FECIOARĂ! Dar ce s-a întâmplat cu preacurviile ei milenare? Cum poate o curvă să fie numită FECIOARĂ chiar și după ce și-a cerut iertare pentru curviile ei? În cel mai bun caz este o curvă iertată. Dar cum poate fi numită FECIOARĂ? Iertarea lui Dumnezeu e desăvârșită. E mai mult decât iertare. Curva moare și înviază în Hristos. Este socotită dreaptă, fără cusur, fără de păcat. I se oferă o nouă identitate, este recreată, renăscută, începe efectiv o ALTĂ viață. Nu este o exagerare sau o încurajare faptul că este numită fecioară. Pe drept cuvânt este numită *FECIOARĂ*! Ea chiar este o *FECIOARĂ*! Iată că acum vorbim de restaurarea IDENTITĂȚII, a demnității de sine. Restaurarea este cu adevărat completă!

31:5-9 – Restaura cuprinde nu doar Sionul, ci și Samaria și muntele lui Efraim!

Restaurarea este completă nu doar ca profunzime (curva devine fecioară), dar și ca extindere națională, geografică și socială! Restaurarea operează atât în adâncime, cât și în lărgime. Sionul rămâne centrul spiritual al țării, dar și Samaria și muntele lui Efraim sunt restaurate. Samaria e vechea capitală a regatului Israelului de Nord, iar muntele lui Efraim ne aduce aminte că Efraim fusese o vreme seminția de căpătâi a întregului popor, iar Silo unde era Cortul Domnului era în Efraim. Acele locuri lepădate de Domnul vor fi restaurate și ele! Nu doar cetatea lui David va fi reabilitată, dar și Silo și Samaria! Samaria era zidită în seminția lui Manase, seminția soră și vecină cu Efraim. Restaurarea va viza toate categoriile sociale, chiar și cele mai neînsemnate și slabe chiar și cele mai disprețuite: orbul, șchiopul. Apar menționate și femeile însărcinate și femelele în durerile nașterii. Iată că nici VREMEA, situația sau contextul în care îi va prinde momentul restaurării nu va produce nici o discriminare. Femeile însărcinate nu vor fi lăsate în urmă pentru că merg mai încet. Nici chiar femeile aflate în durerile nașterii nu vor fi lăsate în urmă ...ca să nască mai întâi. *Dar cum va fi posibil?* Se vor aștepta unii pe alții? Sau Domnul va interveni cu minuni și-i va înapoia în mod miraculos în țară? Căci drumul de reîntoarcere în țară este unul neted, fără pietre de poticnire. Este netezit de însuși Dumnezeu! Domnul Însuși ÎI aduce înapoi. Este semnalată BUCURIA, dar sunt indicii clare și cu privire la pocăința lor, la refacerea relației cu Domnul:

- Ei sunt îndemnați să strige la Domnul să fie izbăviți (31:7), și
- Se întorc *plângând, în mijlocul rugăciunilor lor* (31:9)

Sunt duși de însuși Dumnezeu la râuri de apă. Sunt râurile mîntuirii. Mai multe decât potolirea setei fizice, se are în vedere potolirea setei după Dumnezeu. După atâtea vreme despărțiri de Domnul, sufletul femeii însetează după glasul primului ei Soț. E nevoie de apă vie, de belșegul prezenței lui Dumnezeu, ca sufletul femeii să fie potolit, mângâiat, vindecat. Aceste lucruri se întâmplă pentru că Dumnezeu este Tatăl lui Israel, iar Efraim este întâiul Lui născut. Dumnezeu restaurează pe Israel cu mare bucurie, după un mare dor. Nu e vorba doar

de respectarea unui contract, unui jurământ. E mult mai mult, e vorba de iubire eternă, de dor mistuitor, de reconciliere relațională. Yahwe este nu doar Soțul iubitor, ci și Tatăl bun și blând. Reconcilierea relațională este și ea profundă, completă, pe toate planurile. Se reface relația în toate dimensiunile ei. A doua parte a afirmației este surprinzătoare: **Efraim este întâiul Meu născut**. Cum să înțelegem acest lucru?

Domnul vorbise în Exod de Israel ca fiu al Său, ca întâi născut al Său:

- Tu vei zice lui Faraon: Așa vorbește Domnul: *Israel este fiul Meu, este întâiul Meu născut. (Exod 4:22)*

Înseamnă că în acest verset din Ieremia, Efraim devine un termen generic pentru Israel. Dar nu era Iuda termenul generic și pentru Israel? Dar înseamnă acest lucru că i se redă întâietatea lui Efraim? Dar când a avut Efraim întâietatea și cum a pierdut-o? Iacov a avut 12 fii. Ruben era întâiul născut. Apoi urma Simeon și Levi. Apoi urma Iuda. Iosif, tatăl lui Efraim, era penultimul fiu, înaintea lui Beniamin. După evenimentele din cartea Genezei, Iacov explică faptul că Ruben pierde întâietatea și că întâietatea i se va da lui Iosif. Să ne aducem aminte de câteva pasaje relevante în acest sens din Gen.49:

1. *Iacov a chemat pe fiii săi și a zis: „Strângeți-vă și vă voi vesti ce vi se va întâmpla în vremurile care vor veni.*

2. *Strângeți-vă și ascultați, fii ai lui Iacov! Ascultați pe tatăl vostru, Israel!*

3. **Ruben**, *tu, întâiul meu născut, puterea mea și pârga tăriei mele, întâiul în vrednicie și întâiul în putere,*

4. *năvalnic ca apele – tu nu vei mai avea întâietatea! Căci te-ai suit în patul tatălui tău, mi-ai spurcat patul, suindu-te în el.*

5. **Simeon și Levi** *sunt frați; săbiile lor sunt niște unelte de silnicie.*

6. *Nu vreau să intre sufletul meu la sfaturile lor, nu vreau să se unească duhul meu cu adunarea lor! Căci, în mânia lor, au ucis oameni, și, în răutatea lor, au tăiat vinele taurilor.*

7. **Blestemată să fie mânia lor, pentru că a fost prea turbată, și furia lor, căci a fost prea sălbatică! Îi voi împărți în Iacov și-i voi risipi în Israel.**

8. **Iudo**, *tu vei primi laudele fraților tăi; mâna ta va apuca de ceafă pe vrăjmașii tăi. Fiii tatălui tău se vor închina până la pământ înaintea ta.*

9. *Iuda este un pui de leu. Tu te-ai întors de la măcel, fiule! Iuda își pleacă genunchii, se culcă întocmai ca un leu, ca o leoaică: cine-l va scula?*

10. **Toiagul de domnie nu se va depărta din Iuda, nici toiagul de cârmuire dintre picioarele lui, până va veni Șilo, și de El vor asculta popoarele.**

11. *El își leagă măgarul de viță și, de cel mai bun butuc de viță, mânzul măgăriței lui; își spală haina în vin, și mantaua în sângele strugurilor.*

12. *Are ochii roșii de vin și dinții albi de lapte.[...]*

22. **Iosif** este vlăstarul unui pom roditor, vlăstarul unui pom roditor sădit lângă un izvor; ramurile lui se înalță deasupra zidului.

23. *Arcașii l-au ațâțat, au aruncat săgeți și l-au urmărit cu ura lor.*

24. *Dar arcul lui a rămas tare, și mâinile lui au fost întărite de mâinile Puternicului lui Iacov: **și a ajuns astfel păstorul, stâncă lui Israel.***

25. *Aceasta este lucrarea Dumnezeului tatălui tău, care te va ajuta; aceasta este lucrarea Celui Atotputernic, care te va binecuvânta cu binecuvântările cerurilor de sus, cu binecuvântările apelor de jos, cu binecuvântările țătelor și ale pântecelui mamei.*

26. *Binecuvântările tatălui tău întrec binecuvântările părinților mei și se înalță până în creștetul dealurilor veșnice: **ele să vină peste capul lui Iosif, peste creștetul capului domnului fraților săi!***

Iacov explică faptul că din pricina păcatului lui, Ruben pierde întâietatea, dreptul de întâi născut. Ar urma Simeon și Levi, Dar din pricina păcatelor lor, și ei pierd acest drept. Urmează Iuda. Dar și Iuda a avut păcatele lui. Totuși el a mijlocit pentru Beniamin înaintea lui Iosif. Despre Iuda ni se spune că VA căpăta întâietatea (la VIITOR!). Cît despre PREZENT: întâietatea este a lui Iosif, prin faptul că el a rămas credincios Domnului și a devenit izbăvitorul întregii familii. Și când spunem că întâietatea este a lui Iosif, spunem că întâietatea este a lui Efraim, căci Iosif a avut doi fii Manase și Efraim născuți în Egipt înainte de sosirea lui Iacov în Egipt. Iacov a cerut să înfieze acești doi fii ai lui Iosif, ca să mărească dreptul de moștenire a lui Iosif în Israel și ca să rămână un semn al purtării tainice de grijă a Domnului pentru urmașii lui Iacov (când Iacov se gândea că Iosif e mort, acesta îi aducea și nepoți!). Măcar că Manase s-a născut înaintea lui Efraim, Iacov își pune mîna dreaptă pe Efraim. El primește de la Domnul înștiințarea că Efraim va fi mai mare ca Manase în istoria ce se va derula. Deci din pricina lui Iosif întâietatea rămâne la Efraim. Când ajung în țară, izbăvirea este dată de Iosua, care este din Efraim, iar cortul Domnului se așază la Silo, în Efraim. E clar că prin Iosif și Iosua, Efraim capătă întâietate, dreptul de întâi născut și Domnul confirmă acest lucru alegând Silo ca locuință a Sa, ca și capitală spirituală și politică a întregii țări. Dar istoria continuă. Din pricina păcatelor fiilor lui Eli și a oamenilor din Efraim, Silo este lepădat. Efraim pierde întâietatea. Dar apare David din Iuda. El devine Salvatorul națiunii, cu el face Domnul legământ. Iuda primește astfel ÎNTÂIETATE așa cum prevăzuse de multă vreme Iacov în Gen.49. și din pricina lui David, Iuda își păstrează întâietatea. Dar ce se întâmplă acum? Întâietatea îi este dată înapoi lui Efraim? Ce se întâmplă cu Iuda?

Pierderea întâietății de către Efraim și câștigarea acesteia de către Iuda este explicată pe larg în Ps.78. Vom reda mai jos doar începutul și finalul acestui psalm:

Psalmul 78

O cântare a lui Asaf.

- 1. Ascultă, poporul meu, învățăturile mele! Luați aminte la cuvintele gurii mele!*
- 2. Îmi deschid gura și vorbesc în pilde, vestesc înțelepciunea vremurilor străvechi.*
- 3. Ce am auzit, ce știm, ce ne-au povestit părinții noștri,*
- 4. nu vom ascunde de copiii lor; ci vom vesti neamului de oameni care va veni laudele Domnului, puterea Lui și minunile pe care le-a făcut.*
- 5. El a pus o mărturie în Iacov, a dat o Lege în Israel și a poruncit părinților noștri să-și învețe în ea copiii,*
- 6. ca să fie cunoscută de cei ce vor veni după ei, de copiii care se vor naște și care, când se vor face mari, să vorbească despre ea copiilor lor;*
- 7. pentru ca aceștia să-și pună încrederea în Dumnezeu, să nu uite lucrările lui Dumnezeu, și să păzească poruncile Lui.*
- 8. Să nu fie, ca părinții lor, un neam neascultător și răzvrătit, un neam care n-avea o inimă tare și al cărui duh nu era credincios lui Dumnezeu!*
- 9. **Fiii lui Efraim**, înarmați și trăgând cu arcul, **au dat dosul în ziua luptei**,*
- 10. pentru că n-au ținut legământul lui Dumnezeu și n-au voit să umble întocmai după Legea Lui.*
- 11. Au dat uitării lucrările Lui, minunile Lui pe care li le arătase. [...]*
- 56. Dar ei au ispitit pe Dumnezeul preaînalt, s-au răzvrătit împotriva Lui și n-au ținut poruncile Lui.*
- 57. Ci s-au depărtat și au fost necredincioși ca și părinții lor, s-au abătut la o parte ca un arc înșelător,*
- 58. L-au supărat prin înălțimile lor și I-au stârnit gelozia cu idoli lor.*
- 59. Dumnezeu a auzit și S-a mâniat, și a urgisit rău de tot pe Israel.*
- 60. A părăsit Locuința Lui din Silo, Cortul în care locuia între oameni.*
- 61. Și-a dat slava pradă robiei, și măreția Lui în mâinile vrăjmașului.*
- 62. A dat pradă sabiei pe poporul Lui și S-a mâniat pe moștenirea Lui.*
- 63. Pe tinerii lui i-a ars focul, și fecioarele lui n-au mai fost sărbătorite cu cântări de nuntă.*
- 64. Preoții săi au căzut uciși de sabie, și văduvele lui nu s-au bocit.*

(evenimentul din 1 Samuel al ducerii chivotului la Filistenii)

65. *Atunci Domnul S-a trezit, ca unul care a dormit, ca un viteaz îmbărbătat de vin,*

66. *și a lovit pe potrivnicii Lui care fugeau, acoperindu-i cu veșnică ocară.*

(evenimentul din 1 Samuel al aducerii chivotului ănapoi în țară)

67. **Însă a lepădat cortul lui Iosif și n-a ales seminția lui Efraim;**

68. **ci a ales seminția lui Iuda, muntele Sionului, pe care-l iubeste.**

69. *Și-a zidit Sfântul Locaș ca cerurile de înalt și tare ca pământul pe care l-a întemeiat pe veci.*

70. *A ales pe **robul Său David** și l-a luat de la staulele de oi.*

71. *L-a luat dinapoia oilor care alăptau, ca să pască pe poporul Său, Iacov, și pe moștenirea Sa, Israel.*

72. *Și **David** i-a cârmuit cu o inimă neprihănită și i-a povățuit cu mâini pricepute.*

(ce a urmat după reîntoarcerea chivotului în țară)

Dar v.9 și centralitatea lui Efraim din acest capitol ne-ar sugera că Efraim ar recăpăta întâietatea. Dar de ce și ce ar însemna această întâietate? Și ce se va întâmpla cu Iuda? Căci Căpetenia poporului în acele zile va fi David din Iuda sau Odrasla, fiul lui David, deci tot din Iuda. Un pasaj din Isaia 11 ne-ar putea veni în ajutor:

10. *În ziua aceea, Vlăstarul lui Isai va fi ca un steag pentru popoare; neamurile se vor întoarce la El, și slava va fi locuința Lui.”*

11. *În același timp, Domnul Își va întinde mâna a doua oară ca să răscumpere rămășița poporului Său risipit în Asiria și în Egipt, în Patros și în Etiopia, la Elam, la Șinear și la Hamat, și în ostroavele mării.*

12. *El va înălța un steag pentru neamuri, va strânge pe surghiuniții lui Israel și va aduna pe cei risipiți ai lui Iuda de la cele patru capete ale pământului.*

13. ***Pizma lui Efraim va înceta, și vrăjmașii lui Iuda vor fi nimiciți; Efraim nu va mai fi gelos pe Iuda, și Iuda nu va mai fi vrăjmaș lui Efraim,***

14. *ci vor zbura pe umărul filistenilor la apus, și vor jefui împreună pe fiii răsăritului. Edom și Moab vor fi prada mâinilor lor, și fiii lui Amon le vor fi supuși.*

15. *Domnul va seca limba mării Egiptului, Își va ridica mâna asupra Râului în mânia Lui, îl va împărți în șapte pâraie, așa că îl vor putea trece încălțați.*

16. *Și va fi un drum pentru rămășița poporului Său care va mai rămâne în Asiria, cum a fost pentru Israel în ziua când a ieșit din țara Egiptului.*

Osea vestește și el:

Atunci copiii lui Iuda și copiii lui Israel se vor strânge la un loc, își vor pune o singură căpetenie, și vor ieși din țară, căci mare va fi ziua lui Izreel. (Osea 1:11)

Ezechiel anunță și mai clar exact același lucru:

16. *„Fiul omului, ia o bucată de lemn și scrie pe ea: „**Pentru Iuda și pentru copiii lui Israel care sunt tovarășii lui.**” Ia apoi o altă bucată de lemn și scrie pe ea: „**Pentru Iosif, lemnul lui Efraim,** și pentru toată casa lui Israel care este tovarășa lui.”*

17. *După aceea, **împreunează-le una cu alta, într-o singură bucată, așa încât să fie una în mâna ta.***

18. *Și când îți vor zice copiii poporului tău: „Nu vrei să ne lămurești ce înseamnă lucrul acesta?”*

19. *să le răspunzi: „Așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Iată că voi lua **toiagul de lemn al lui Iosif, care este în mâna lui Efraim,** și al semințiilor lui Israel care-i sunt tovarășe, le voi uni cu **toiagul lui Iuda și voi face un singur lemn, așa că vor fi una în mâna Mea.**”*

20. *Toiegele de lemn pe care vei scrie să le ții astfel în mâna ta, sub ochii lor.*

21. *Și să le spui: „Așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Iată, voi lua pe copiii lui Israel din mijlocul neamurilor la care s-au dus, îi voi strânge din toate părțile și-i voi aduce înapoi în țara lor.*

22. *Voi face din ei **un singur neam în țară, pe munții lui Israel; toți vor avea un singur împărat și nu vor mai fi două neamuri, nici nu vor mai fi împărțiți în două împărății.***

23. *Nici nu se vor mai spurca prin idolii lor, cu urâciunile lor și cu toate fărădelegile lor. Îi voi scoate din toate abaterile cu care au păcătuit și-i voi curăța; ei vor fi poporul Meu, și Eu voi fi Dumnezeul lor.*

24. ***Robul Meu David va fi împărat peste ei, și toți vor avea un singur păstor.** Vor urma poruncile Mele, vor păzi legile Mele și le vor împlini.*

25. *Vor locui iarăși în țara pe care am dat-o robului Meu Iacov și pe care au locuit-o și părinții voștri. Da, vor locui în ea, ei, copiii lor și copiii copiilor lor pe vecie, și **Robul Meu David va fi voievodul lor în veci.***

26. *Voi încheia cu ei un legământ de pace, care va fi un legământ veșnic cu ei; îi voi sădi și-i voi înmulți, și voi pune Locașul Meu cel Sfânt în mijlocul lor pentru totdeauna.*

27. *Locuința Mea va fi între ei; Eu voi fi Dumnezeul lor, și ei vor fi poporul Meu.*

28. **Și neamurile vor ști că Eu sunt Domnul care sfințește pe Israel, când Locașul Meu cel Sfânt va fi pentru totdeauna în mijlocul lor.**” (Ezechiel cap.37)

În acele zile, deci nu va mai fi vrăjmășie și gelozie între Iuda și Efraim, între cele două case ale lui Israel. Atât Iuda cât și Efraim vor purta numele generic al poporului Domnului. Fiecare se va putea bucura de dreptul de întâi năcut. Iuda nu se va supăra când poporul Domnului va fi numit Efraim, și Efraim nu se va amări când poporul Domnului va fi numit Iuda. Căci va fi un singur popor, și vor avea o singură căpetenie: pe Mesia, fiul lui David. Și după cum David a unit tot poporul dezbinat, sub autoritatea lui, la fel va face și Mesia. Secretul unității poporului stă în conducătorul unic dat de Domnul. Și Mesia, fiul lui David, va alunga dintre ei gelozia, va aduce doar iubire și înțelegere. Și fiecare va căuta binele celuilalt și fiecare va da celuilalt întâietatea. Iuda va da întâietatea lui Efraim, și Efraim va da întâietatea lui Iuda. Nimeni nu va căuta să fie slăvit, ci toți vor căuta să fie slăvit doar Domnul. Nimeni nu va mai căuta să fie slujit și să stăpânească, ci privind la modelul de slujitor al lui David, toți vor căuta să slujească. Toți se vor molipsi de bucuria slujirii celuilalt și nimeni nu se va întreba: cine este mai mare dintre noi? Căci Unul singur va fi mai mare peste ei, și acest Unul singur va fi slujitorul tuturor. Fiecare va căuta să fie cel mai mic, căci Cel mai mare dintre îi va sluji ca David de altădată. Saul a căutat stăpânirea și a alimentat în popor goana după putere și slavă. David, a fost modelul de slujitor, el a folosit puterea primită pentru a sluji. Modelul său, de Căpetenie care slujește, a vindecat națiunea de dezbinare și gelozie, a realizat unitatea în duh a națiunii. La fel, și de fapt, mult mai mult decât atât va face Mesia, fiul lui David. Ucenicii acestuia s-au certat cine este mai mare până la cruce. După cruce, cearta a luat sfârșit, întrebarea luciferică a dispărut. Fiecare a căutat să fie cel mai mic. Crucea i-a vindecat. Și ei erau 12 ucenicii aducând aminte de cele 12 seminții ale lui Israel. După cum crucea a vindecat pe cei 12 ucenici, ea va vindeca și cele 12 seminții ale lui Israel. Israel e numit în Exod 4, fiul lui Yahwe, întâiul lui născut. Dar dacă Yahwe e întâiul lui născut, cine sunt ceilalți fii sau frați mai mici ai lui Iahwe. Sunt desigur neamurile! Domnul naște/renaște un fiu (o națiune) ca prin slujirea acestuia să nască/renască alți fii (alte națiuni). Această taină e descrisă în Ps.87:

Psalmul 87

Un psalm al fiilor lui Core. O cântare.

1. *Sionul are temeliiile așezate pe munții cei sfinți:*
2. *Domnul iubește porțile Sionului mai mult decât toate locașurile lui Iacov.*
3. *Lucruri pline de slavă au fost spuse despre tine, cetate a lui Dumnezeu! – (Oprire)*
4. *Eu pomenesc Egiptul și Babilonul printre cei ce Mă cunosc; iată, țara filistenilor, Tirul cu Etiopia: „În Sion s-au născut.” –*
5. *Iar despre Sion este zis: „Toți s-au născut în el”, și Cel Preaînalt îl întărește.*

6. *Domnul numără popoarele, scriindu-le: „Acolo s-au născut.” – (Oprire)*

7. *Și cei ce cântă și cei ce joacă strigă: „Toate izvoarele mele sunt în Tine.”*

Este vorba de o renaștere spirituală a popoarelor, de o naștere din nou, din Dumnezeu a popoarelor. Această minune se poate realiza prin Israel. Psalmistul anunță că se va realiza prin Israel. Aceasta înseamnă că renașterea spirituală de la sfârșit al lui Israel va declanșa renașterea spirituală a Neamurilor. Astfel, nu Biserica, ci Israelul va produce această măreață renaștere a Neamurilor. Biserica are doar rolul de a revigora măslinul cel vechi al lui Israel. Dar Biserica s-a mândrit și a dorit ca ea să renască Neamurile, să schimbe lumea. A râvnit la mai mult decât i s-a dat. Oare când va renunța Biserica dintre Neamuri la acest delir de a schimba lumea, de renaște popoarele? Oare când va accepta că a primit un rol secundar în povestea de iubire dintre Yahwe și Israel? Oare când va accepta că e măslinul sălbatic care a fost altoit în măslinul cel bun, nu pentru a-l substitui, ci doar pentru a-l revigora? Oare când va rămâne la slujba încredințată ei și va fi credincioasă slujbei ca să facă pe Israel gelos?

Israel a fost ales să fie întâiul născut al popoarelor. Deci funcția întâiul născut este de slujire pentru ceilalți frați mai mici. Oare nu aceasta a făcut Iosif pentru frații lui? A stăpânit pentru ei, sau prin suferințele lui i-a mântuit? Și când Israel cade în neascultare, Domnul alege din Israel un OM, care devine întâiul născut al unei seminții. Prin acel om renaște o seminție și apoi acea seminție devine întâiul născut al națiunii, ca prin ea națiunea să fie renăscută, și apoi Israelul renăscut devine întâiul născut al neamurilor, deci ca prin el, să se renască și neamurile. De aceea planul Domnului începe cu David, continuă cu Iuda, apoi cu tot Israelul și apoi cu toate Neamurile. Dar a fost asemănător și pe alt traseu: Iosif-Iosua, apoi Efraim, apoi Israelul, apoi neamurile. Deci și Iuda, dar și Iosif ar putea fi socotiți drept întâi născuți ai națiunii. Dar Mesia, fiul lui David, e prefigurat și de Iosua, și de Iosif. Astfel, în Mesia Iuda și Efraim devin UNA și gelozia dintre ei dispare. Căci dreptul lor de întâi născut îl prefigurează pe Mesia, și de fapt derivă din dreptul de întâi născut căpătat de Mesia. Căci El este cel întâi născut din morți și cel întâi din toată zidirea ca în toate lucrurile să aibă întâietatea. Un om, o familie, o seminție, o națiune, toate neamurile. Planul Său nu se termină cu un Om, dar începe de la un singur Om.

31:10-14 – Vestiți între Neamuri că Domnul va sătura pe poporul Său!

Descopăr în acest pasaj aceleași trăsături ale unei restaurări complete. Mai întâi ideea de adâncime, de profunzime a restaurării reliefată prin faptul că Domnul va SĂTURA pe poporul Său. Se insistă prin mai multe imagini că bunătățile Domnului vor sătura pe poporul Său. Se evidențiază mai bine potolirea foamei spirituale: *sufletul le va fi ca o grădină bine udată și nu vor mai tânji....voi sătura de grăsime sufletul preoților*. Belșugul hranei fizice (grâul, undelemnul, mustul, oile și boii) vor oglindi de fapt belșugul hranei spirituale. Domnul va potoli și foamea trupului, dar și pe cea a sufletului. Bucuria, dansul, jocul, chiotele de bucurie vor fi la ele acasă. Dar restaurarea nu va fi doar în profunzime, ci și *în largime*, căci în ea se vor desfăta: fetele, tinerii, bătrânii, preoții. Bunătățile Domnului se vor revărsa peste TOȚI.

Un element de noutate e faptul că viitoarea izbăvire a lui Israel este vestită

NEAMURILOR:

- Ascultați, Cuvântul Domnului, neamuri îndepărtate. și vestiți-l în ostroave îndepărtate....

Ieremia ca profet al neamurilor, convoacă mai întâi adunarea popoarelor pentru a vesti mai dinainte acesteia judecarea poporului Domnului. Dar acum el convoacă DIN NOU adunarea popoarelor pentru a-i vesti acesteia mai dinaintea IZBĂVIREA finală a lui Iacov. Atât judecarea lui Iacov, cât și înălțarea lui este pentru înălțarea Numelui Său peste Neamuri, și Ezechiel va anunța și el:

28. *Și neamurile vor ști că Eu sunt Domnul care sfințește pe Israel, când Locașul Meu cel Sfânt va fi pentru totdeauna în mijlocul lor.*” (Ezechiel cap.37)

Dar judecarea lui Israel înaintea Neamurilor are loc înainte de judecata de apoi, nu e logic ca și izbăvirea lui Iacov să aibă loc înainte de judecata de apoi? Nu e nevoie ca Neamurile să poată ști că Domnul e Dumnezeu înainte de judecata finală?

Pavel ca apostol al Neamurilor nu anunță doar judecarea lui Israel din anul 70, dar și restaurarea sa finală. Ne aducem aminte că Romani 9-11 face parte integrantă din Evanghelia lui Pavel către Neamuri. Pavel trebuie să anunțe Neamurilor că Israel a alunecat din pricina păcatului lor, dar că va fi mântuit la final.

Oare mesajul proorocilor din Apoc.11 nu vor sublinia aceleași aspecte? Căci funcția lor este să MĂRTURISEACĂ. Dar ce vor mărturisi? Evanghelia! Și în această Evangheliie restaurarea lui Israel ocupă un loc important, mai ales că după cei 3 ani și jumătate ea va avea în sfârșit loc. Revenirea lui Hristos în slavă și izbăvirea finală a lui Israel vor fi elemente fundamentale din mărturia celor 2 prooroci. La fel ca Ieremia, ei vor pregăti Neamurile pentru restaurarea glorioasă a lui Iacov. Deci putem intui mesajul lor: *Hristos e Dumnezeu, deci Anticrist e o mare minciună! Domnia lui va fi scurtă, căci Hristos va reveni în curând. Anticrist a primit împărăția pentru a judeca Babilonul apostat. Dar apoi Hristos va veni, va nimici pe Anticrist, va răpi la cer Biseria autentică, va pedepsi o parte din Neamuri și va restaura pe Iacov înaintea Neamurilor rămase.* Mesajul lor va pregăti întoarcerea finală a lui Israel, dar și Neamurile pentru această întoarcere finală.

31:15-17 – Plânsul Rahelei

Avem de clarificat câteva lucruri. În acest pasaj Rahela este un personaj simbolic, iar plânsul ei este un plâns simbolic care oglindește durerea poporului dus în robie. La fel cum Iacov în acest pasaj este un personaj simbolic, la fel este deci și Rahela. Ea ne aduce aminte de mesajul lui Ieremia către femeile și bocitoarele din popor din cap.8. Mulți din bărbații lui Israel și mulți din copiii lui Israel aveau să moară. Multe mame aveau să rămână văduve și fără fii. Durerea mamei căreia i-au murit copii și durerea soției rămase fără soț sunt extrem de intense și sunt exprimate prin mari bocete. Dar durerea Rahelei rămase fără copii oglindește durerea întregii națiuni duse în robie, și mai ales a celor ce au rămas în viață. Toți cei duși în robie au pierdut pe mulți din cei dragi dintre ei. Numărul fiilor lui Israel a rămas așa de mic. Cei mai mulți au murit. Durerea celor rămași în viață este atât de mare încât nu poate fi

mângâiată. Rahela este un simbol al soției lui Yahwe lipsită de copiii ei. Ea înglobează durerea din robia babiloniană, dar și toată durerea istorică a națiunii Israel care a suferit așa de mult în istorie. Căci după cum vom vedea după robia babiloniană, NU va avea loc restaurarea lui Israel. Istoria complicată a lui Israel va continua, la fel și suferințele acesteia. Astfel durerea Rahelei din acest pasaj va oglindi nu doar durerea din robia babiloniană, ci și cea din anul 70 după Hristos, și cea din istorie de după anul 70 plină de progroame, precum și durerea Holocaustului, și în cele din urmă durerea provocată națiunii evreiești la finalul istoriei, așa cum ne profetește Zaharia în cap.12-14. Deci durerea Rahelei înglobează toată suferința ce va urma și în special VÎRFURILE, apogeurile acestei dureri. Dar de ce soția lui Yahwe este numită aici Rahela și nu altfel?

Cine a fost Rahela: A fost a doua soție a lui Iacov. A fost soția pe care Iacov a iubit-o în mod idolatru. Tot prin ea idolatria a pătruns în casa lui Iacov. Dar la glasul Domnului Iacov și-a curățit casa de idoli de la Betel. Apoi moare Rahela. Din ea s-au născut Iosif și Beniamin. Rahela a murit la nașterea lui Beniamin:

*16. Apoi au plecat din Betel; și mai era o depărtare bunicică până la **Efrata**, când Rahelei i-au venit durerile nașterii. A avut o naștere grea;*

17. Și, în timpul durerilor nașterii, moașa i-a zis: „Nu te teme, căci mai ai un fiu!”

*18. Și, pe când își dădea ea sufletul, căci trăgea să moară, i-a pus numele **Ben-Oni** (**fiul durerii mele**); dar tatăl său l-a numit **Beniamin** (**fiul dreptei**).*

*19. Rahela a murit și a fost îngropată **pe drumul care duce la Efrata, sau Betleem**.*

*20. Iacov a ridicat **un stâlp** pe mormântul ei: acesta este stâlpul de pe mormântul Rahelei, care este și azi.*

(Gen.cap.35)

Deci Rahela moare în mari dureri la naștere și este îngropată pe drumul care duce spre Efrata sau Betleem, locul în care se va naște Hristosul. Ea moare în mari dureri, dar fiul ei trăiește. Textul ne vorbește însă despre durerea Rahelei legată de pierderea fiilor ei. Această durere o va experimenta însă soțul ei Iacov. Deci durerea Rahelei pentru pierderea lui Iosif și Beniamin va fi simțită prin Iacov.

Într-adevăr, Iacov pierde mai întâi pe Iosif. El crede că a murit. Și iată cum descrie Gen, cap.37 jalea lui Iacov:

29. Ruben s-a întors la groapă; și iată că Iosif nu mai era în groapă. El și-a rupt hainele,

30. s-a întors la frații săi și a zis: „Băiatul nu mai este! Ce mă voi face eu?”

31. Ei au luat atunci haina lui Iosif; și înjunghiind un țap, i-au înmuiat haina în sânge.

32. Au trimis tatălui lor haina cea pestriță, punând să-i spună: „Iată ce am găsit! Vezi dacă este haina fiului tău sau nu.”

33. Iacov a cunoscut-o și a zis: „Este haina fiului meu! O fiară sălbatică l-a mâncat! Da, Iosif a fost făcut bucăți!”

34. **Și și-a rupt hainele, și-a pus un sac pe coapse și a jelit multă vreme pe fiul său.**

35. Toți fiii și toate fiicele lui au venit ca să-l mângâie; **dar el nu voia să primească nicio mângâiere**, ci zicea: „**Plângând mă voi coborî la fiul meu în Locuința morților.**” **Și plângea astfel pe fiul său.**

36. Madianiții l-au vândut în Egipt lui Potifar, un dregător al lui faraon, și anume căpetenia străjerilor.

Observăm că aceeași expresie se regăsește și în Ieremia 31: după cum Iacov nu mai vroia să fie mângâiat pentru pierderea lui Iosif, nici Rahela nu mai vrea să fie mângâiată. Însă Iacov îl pierde în Gen.37 doar pe Iosif pe când Rahela din Ier.31 și-a pierdut COPIII (la plural), deci și pe Iosif și pe Benjamin. Mai târziu însă Iacov după ce va afla că Simeon este dus în temniță va fi aproape să-l piardă și pe Benjamin:

11. Israel, tatăl lor, le-a zis: „Fiindcă trebuie, faceți așa. Luați-vă în saci ceva din cele mai bune roade ale țării, ca să duceți un dar omului aceleuia, și anume: puțin leac alinător și puțină miere, mirodenii, smirnă, fistic și migdale.

12. Luați cu voi argint îndoit și duceți înapoi argintul pe care vi-l puseseră la gura sacilor: poate că a fost o greșeală.

13. Luați și pe fratele vostru, sculați-vă și întoarceți-vă la omul acela.

14. Dumnezeu cel Atotputernic să vă facă să căpătați trecere înaintea omului aceleuia și să lase să se întoarcă împreună cu voi pe celălalt frate al vostru și pe Benjamin! **Iar eu, dacă trebuie să fiu lipsit de copiii mei, lipsit să fiu!**”

Și după aceste momente de durere intensă când Iacov e aproape să-l piardă și pe Benjamin, apare marea minune: Iacov îi primește înapoi nu doar pe Simeon și Benjamin, ci chiar pe Iosif și cu fiii acestuia Manase și Efraim! Cel ce credea că e fără de copiii se trezește cu TOȚI copiii primiți înapoi și chiar și cu nepoți de care nu știa (nepoți pe care îi va înfia). Iată cum apogeul agoniei lui Iacov legat de pierderea fiilor Rahelei este urmat de apogeul refacerii familiei sale și reprimirii copiilor înapoi! Durerea pierderii e urmată în mod neașteptat de bucuria reprimirii copiilor înapoi! Și apoi în Geneza 48:8, când Iacov se apropie de Manase și Efraim, apare întrebarea celebră adresată lui Iosif: **Cine sunt aceștia?**

Prin Iacov, durerea Rahelei primește glas la pierderea lui Iosif și apoi la potențiala pierdere a lui Benjamin. În Geneza am învățat că toată această istorie a lui Iacov este un tipar profetic pentru întreaga istorie a națiunii Israel. Pierderea lui Iosif marchează momentul respingerii lui Mesia, iar pierderea lui Benjamin durerea dinainte de recunoașterea lui Mesia. Durerea respingerii lui Mesia prinde contur în istorie în marile suferințe din jurul anului 70, când peste un milion de evrei sunt omorâți și apoi alți mulți evrei sunt vânduți ca sclavi în tot Imperiul. Durerea dinainte de recunoașterea lui Mesia va prinde contur (probabil) la finalul

domniei lui Anticrist, conform profețiilor de la finalul cărții Zaharia. Restaurarea finală va veni însă nu după pierderea lui Iosif, ci și după pierderea lui Beniamin, căci Rahela își plânge COPIII și nu COPILUL! Astfel înțelegem de ce se vorbește de durerea Rahelei și nu de durerea lui Iacov sau de durerea fecioarei lui Israel. Căci durerea Rahelei se concentrează pe pierderea lui Iosif și apoi pe cea a lui Beniamin. Plânsul istoric al Rahelei începe în viața lui Iacov, la pierderea lui Iosif și cunoaște apogeul la pierderea lui Beniamin. Plânsul simbolic al Rahelei începe în istoria națiunii Israel la respingerea lui Mesia și își găsește apogeul la suferințele de la finalul istoriei, pricinuite (cel mai probabil) de Anticrist. Și când plânsul Rahelei în viața lui Iacov și-a atins apogeul, ATUNCI a venit izbăvirea prin Iosif și surpriza neașteptată a reprimirii fiilor pierduți înapoi. Și când plânsul Rahelei își va atinge apogeul în istoria lui Israel, ATUNCI va veni izbăvirea neașteptată prin Mesia, și Iacov va reprimi înapoi pe fiul pe care-l socotea pierdut pentru totdeauna: Mesia Însuși!

Cartea Isaia abundă în dreptul lui Israel cu această imagine a femeii văduvite de copii, care însă la final se trezește deodată cu o mulțime de copii:

Nr.	Pasaj din Isaia	Observații
1	<p>14. <i>Sionul zicea: „M-a părăsit Domnul și m-a uitat Domnul!”</i></p> <p>15. <i>Poate o femeie să uite copilul pe care-l alăptează și să n-aibă milă de rodul pântecei ei? Dar chiar dacă l-ar uita, totuși Eu nu te voi uita cu niciun chip:</i></p> <p>16. <i>Iată că te-am săpat pe mâinile Mele, și zidurile tale sunt totdeauna înaintea ochilor Mei!</i></p> <p>17. <i>Fiii tăi</i> <i>aleargă; dar cei ce te dărmaseră și te pustiiseră vor ieși din mijlocul tău.</i></p> <p>18. <i>Ridică-ți ochii de jur împrejur și privește: toți aceștia se strâng, vin la tine. Pe viața Mea, zice Domnul, că te vei îmbrăca cu toți aceștia ca și cu o podoabă și te vei încinge cu ei ca o mireasă.</i></p> <p>19. <i>Căci locurile tale pustiite și pustii, țara ta nimicită, vor fi strâmte pentru locuitorii tăi; și cei ce voiau să te mănânce se vor depărta.</i></p> <p>20. <i>Fiii aceștia de care ai fost lipsit</i> <i>vor spune mereu la urechile tale: „<u>Locul este prea strâmt pentru mine; fă-mi loc, ca să pot să mă așez.</u>”</i></p> <p>21. <i>Și vei zice în inima ta: „<u>Cine mi i-a născut? Căci eram fără copii și stearpă; eram roabă, izgonită: cine i-a crescut? Rămăsesem singură: unde erau</u>”</i></p>	<p>Înainte de restaurarea finală, Sionul e ca o femeie întristată și lipsită de copiii ei, care pare a nu putea fi mângâiată. Dar izbăvirea finală este însoțită de marea surpriză pe care a trăit-o și Iacov: cea care era lipsită de copiii ei, se trezește DEODATĂ cu așa de mulți copii, încât întrebă ca Iacov de altădată: <u>Cine sunt aceștia?</u></p> <p>Copiii lui Israel vor fi și așa de mulți, încât vor zice Sionului lipsit de copii: Locul e prea strâmt pentru mine. Sionul e nedumerit și întrebă: <i>eram fără copii și stearpă; eram roabă, izgonită: cine i-a crescut? Rămăsesem singură: unde erau aceștia?</i></p> <p>Dumnezeu îi răspunde la această întrebare. Îi explică faptul că va face semn</p>

	<p><u>acestia?</u>”</p> <p>22. De aceea, așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Iată, voi face neamurilor semn cu mâna și-Mi voi înălța steagul spre popoare; <u>ele vor aduce înapoi pe fiii tăi în bratele lor și vor duce pe fiucele tale pe umeri.</u></p> <p>23. Te vor hrăni împărați, și împărătesele lor te vor alăpta. Se vor închina cu fața la pământ înaintea ta și vor linge țărâna de pe picioarele tale, ca să știi că Eu sunt Domnul și că cei ce nădăjduiesc în Mine nu vor fi dați de rușine.” –</p> <p>(Isaia 49)</p>	<p>neamurilor cu mâna și acestea vor aduce înapoi în Sion pe toți fiii ei cei risipiți.</p> <p>Deci ni se sugerează un Sion rob, și cu puțini copii. Dar deodată se trezește cu o mulțime de copii: e vorba de evreii risipiți printre Neamuri care sunt aduși de Domnul în Sion.</p>
2	<p>1. Bucură-te, stearpă care nu mai naști! Izbucnește în strigăte de bucurie și veselie, tu care nu mai ai durerile nașterii! Căci <u>fiii celei lăsate de bărbat vor fi mai mulți</u> decât fiii celei măritate, zice Domnul.</p> <p>2. Lărgeste locul cortului tău și întinde învelitorile locuinței tale: nu te opri! Lungește-ți funiile și întărește-ți țărșii!</p> <p>3. Căci te vei întinde la dreapta și la stânga, sămânța ta va cotropi neamurile și va locui cetățile pustii.</p> <p>4. Nu te teme, căci nu vei rămâne de rușine; nu roși, căci nu vei fi acoperită de rușine, ci vei uita și rușinea tinereții tale și nu-ți vei mai aduce aminte de văduvia ta,</p> <p>5. căci Făcătorul tău este bărbatul tău: Domnul este numele Lui, și Răscumpărătorul tău este Sfântul lui Israel. El Se numește Dumnezeuul întregului pământ,</p> <p>6. căci Domnul te cheamă înapoi ca pe o femeie părăsită și cu inima întristată, ca pe o nevestă din tinerețe, care a fost izgonită, zice Dumnezeul tău.</p> <p>7. Câteva clipe te părăsisem, dar te voi primi înapoi cu mare dragoste.</p> <p>8. Într-o izbucnire de mânie, Îmi ascusesem o clipă fața de tine, dar Mă voi îndura de tine cu o dragoste</p>	<p>Femeia, stearpă, este Israel dus în robie, despărțită de Soțul ei Yahwe. Ea este părăsită de bărbatul ei. Dar e îndemnată să se bucure, căci odată cu reprimirea ei înapoi în relație de către Yahwe fiii ei vor fi MAI MULȚI decât a femeii măritate, adică ai Israelului când se bucura de o relație cu Yahwe și locuia încă în țară.</p>

	<p>veșnică, zice Domnul, Răscumpărătorul tău.</p> <p>(Isaia 54)</p>	
3	<p>7. „Înainte ca să simtă dureri, a născut și înainte ca să-i vină suferințele, a dat naștere unui fiu.</p> <p>8. Cine a auzit vreodată așa ceva? Cine a văzut vreodată așa ceva? <u>Se poate naște oare o țară într-o zi? Se naște un neam așa dintr-odată? Abia au apucat-o muncile, și fiica Sionului și-a și născut fiii!</u></p> <p>9. Aș putea să deschid pântecul mamei și să nu las să nască? – zice Domnul. – Eu, care fac să nască, aș putea să împiedic oare nașterea? – zice Dumnezeuul tău.</p> <p>10. Bucurați-vă împreună cu Ierusalimul și înveseliți-vă cu el, toți cei ce-l iubiți; împărțiți și bucuria cu el, acum, toți cei ce l-ați plâns,</p> <p>11. ca să fiți săturați bând laptele mângâierilor lui, ca să vă desfătați în totul de plinătatea slavei lui.”</p> <p>12. Căci așa vorbește Domnul: „Iată, voi îndrepta spre el pacea ca un râu, și slava neamurilor, ca un pârâu ieșit din matcă, și veți fi alăptați, veți fi purtați în brațe și dezmiertați pe genunchi.</p> <p>13. Cum mângâie pe cineva mama sa, așa vă voi mângâia Eu; da, veți fi mângâiați în Ierusalim!”</p> <p>14. Și când veți vedea aceste lucruri, inima vi se va bucura, și oasele voastre vor prinde putere ca iarba. – Domnul își va arăta astfel puterea față de robii Săi, dar va face pe vrăjmașii Lui să-I simtă mânia.</p> <p>15. Căci iată, Domnul vine într-un foc, și carele Lui sunt ca un vârtej; Își preface mânia într-un jărat, și amenințările, în flăcări de foc.</p> <p>16. Căci cu foc Își aduce Domnul la îndeplinire judecățile, și cu sabia Lui pedepsește pe oricine; și cei uciși de Domnul vor fi mulți la număr.</p> <p>17. Cei ce se sfințesc și se curăță în grădini, mergând unul câte unul în mijlocul celor ce mănâncă</p>	<p>Și acest pasaj creionează la finalul istoriei minunea nașterii unui neam, unei națiuni puternice așa într-o clipă, într-o zi, fără durerile nașterii, fără mult timp și fără multă trudă.</p> <p>Această minune s-ar explica tot prin aducerea înapoi a fiilor lui Israel risipiți printre neamuri, fiii de care nu știa, după cum nici Iacov nu știa de Iosif și sămânța lui din Egipt.</p>

	<p><i>și carne de porc, și șoareci, și alte lucruri urâcioase, toți aceia vor pieri – zice Domnul.</i></p> <p><i>18. Eu pedepsesc faptele și gândurile lor! Dar vine vremea când voi strânge toate neamurile și toate limbile; ele vor veni și vor vedea slava Mea.</i></p> <p><i>19. Și voi pune un semn între ele și voi trimite la neamuri pe cei ce vor scăpa din Israel, la Tarsis, la Pul și la Lud, care trag cu arcul, la Tubal și la Iavan, în ostroavele depărtate care n-au auzit vorbindu-se niciodată de Mine și n-au văzut slava Mea; ei vor vesti slava Mea printre neamuri.</i></p> <p><i>20. <u>Vor aduce pe toți frații voștri din mijlocul tuturor neamurilor, ca dar Domnului</u>, pe cai, în care și pe târgi, pe catâri și pe dromaderi, la muntele Meu cel sfânt, la Ierusalim – zice Domnul – cum își aduc copiii lui Israel darurile de mâncare într-un vas curat la Casa Domnului.</i></p> <p><i>21. Și voi lua și dintre ei pe unii ca preoți și leviți – zice Domnul.</i></p> <p><i>22. Căci, după cum cerurile cele noi și pământul cel nou, pe care le voi face, vor dăinui înaintea Mea – zice Domnul – <u>asa va dăinui și sământa voastră și numele vostru.</u></i></p> <p><i>(Isaia 66)</i></p>	
--	---	--

În toate aceste pasaje avem imaginea unei națiuni foarte slăbite fără Dumnezeu (fără bărbat), deznădăjduită, fără mulți fii, cu inima îndurerată de pierderea multor fii, cu gândul că a fost uitată de tot de Bărbatul tinereții ei, stearpă, fără capacitatea de avea mulți fii, de a redeveni o națiune puternică. Și deodată, Bărbatul ei se reîntoarce la ea, o reprimește ca soție. Dar surpriza este că în acest moment ea se trezește cu mulți fii, și într-o zi se vede a fi o națiune puternică, cu mulți fii. Acest număr mare e o neașteptată surpriză. El se explică prin evreii care s-au înmulțit printre neamuri și care acum sunt aduși toți deodată la Ierusalim pe umărul neamurilor. Chiar și pasajul din Ieremia explică mângâierea Rahelei tocmai prin întoarcerea evreilor în țară: *Oprește-ți plânsul, oprește-ți lacrimile din ochi; căci truda îți va fi răsplătită, zice Domnul; ei se vor întoarce iarăși în țara vrăjmașului.*

Până acum am construit prin aceste imagini doar pe planul fizic, demografic, al națiunii evreiești. Există și varianta planului spiritual. Cu alte cuvinte numărul mic de copii nu ar fi numărul mic de evrei, ci numărul mic de evrei născuți din nou. Renașterea națiuni s-ar

explica nu atât prin numărul mare de evrei care se întorc la Ierusalim, ci în primul rând prin numărul mare de evrei care se întorc la Domnul. Desigur cele două planuri nu se exclud, ci se pot armoniza. Căci la finalul poveștii vieții lui Iacov din Geneza el își regăsește toți fiii și nepoții nu doar în plan fizic, ci și spiritual. Toți aceștia sunt întorși la Domnul. Refacerea familiei în plan fizic coincide cu refacerea familiei în plan spiritual. Și la final va fi la fel. Refacerea națiunii Israel va coincide cu întoarcerea națiunii Israel la Domnul. Demografia fizică va coincide cu cea spirituală, căci toți evrei care se vor întoarce fizic la Ierusalim se vor fi întors și din punct de vedere spiritual la Domnul. În Galateni Pavel pare a sublinia planul spiritual al renașterii națiunii lui Israel (plan care desigur nu-l exclude pe cel fizic):

12. *Fraților, vă rog să fiți ca mine, căci și eu sunt ca voi. Nu mi-ați făcut nicio nedreptate.*

13. *Dimpotrivă, știți că în neputința trupului v-am propovăduit Evanghelia pentru întâia dată.*

14. *Și n-ați arătat nici dispreț, nici dezgust față de ceea ce era o ispită pentru voi în trupul meu; dimpotrivă, m-ați primit ca pe un înger al lui Dumnezeu, ca pe însuși Hristos Isus.*

15. *Unde este, dar, fericirea voastră? Căci vă mărturisesc că, dacă ar fi fost cu putință, v-ați fi scos până și ochii și mi i-ați fi dat.*

16. *M-am făcut oare vrăjmașul vostru pentru că v-am spus adevărul?*

17. *Nu cu gând bun sunt plini de râvnă ei pentru voi, ci vor să vă dezlipească de noi, ca să fiți plini de râvnă față de ei.*

18. *Este bine să fii plin de râvnă totdeauna pentru bine, nu numai când sunt de față la voi.*

19. *Copilașii mei, pentru care iarăși simt durerile nașterii, până ce va lua Hristos chip în voi!*

20. *O, cum aș vrea să fiu acum de față la voi și să-mi schimb glasul; căci nu știu ce să mai cred!*

21. *Spuneți-mi voi, care voiți să fiți sub Lege, n-ascultați voi Legea?*

22. *Căci este scris că Avraam a avut doi fii: unul din roabă, și unul din femeia slobodă.*

23. *Dar cel din **roabă** s-a născut în chip firesc, iar cel din **femeia slobodă** s-a născut prin făgăduință.*

24. *Lucrurile acestea trebuie luate în alt înțeles: acestea sunt două legăminte: unul, de pe muntele Sinai, naște pentru robie și este Agar –*

25. *căci Agar este muntele Sinai din Arabia – și răspunde **Ierusalimului de acum** care este în robie împreună cu copiii săi.*

26. *Dar **Ierusalimul cel de sus** este slobod, și el este mama noastră.*

27. *Fiindcă este scris: „Bucură-te, stearpo, care nu naști deloc! Izbucnește de bucurie și strigă, tu, care nu ești în durerile nașterii! Căci copiii celei părăsite vor fi în număr mai mare decât copiii celei cu bărbat.”*

28. *Și voi, fraților, ca și Isaac, voi sunteți copii ai făgăduinței.*

29. *Și, cum s-a întâmplat atunci, că cel ce se născuse în chip firesc prigonea pe cel ce se născuse prin Duhul, tot așa se întâmplă și acum.*

30. *Dar ce zice Scriptura? „Izgonește pe **roabă** și pe fiul ei; căci fiul **roabei** nu va moșteni împreună cu fiul **femeii slobode**.”*

31. *De aceea, fraților, noi nu suntem **copiii celei roabe**, ci ai **femeii slobode**. Hristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi.*

Pavel vorbește de un plan fizic, firesc, și de unul miraculos, duhovnicesc. El creionează de fapt un contrast între apartenența fizică la sămânța lui Avraam (ilustrată prin Ismail) și apartenența la sămânța spirituală a lui Avraam ilustrată prin Isaac. Căci aceasta era și disputa teologică din Galatia, legată de mântuirea prin tăierea împrejur și faptele Legii sau mântuirea prin credința în Hristos. Isamil se naște în chip firesc din femeia roabă și este alungat. Isaac se naște în chip duhovnicesc, prin credință, prin intervenția miraculoasă a Domnului din femeia slobodă și doar el singur primește moștenirea. Pavel vede un contrast între destinul celor care se bazează pe faptele Legii și apartenența fizică la Israel, și cei care se bazează pe credință și apartenența spirituală la sămânța lui Avraam. El vede că Agar, femeia roabă, este muntele Sinai din Arabia unde s-a dat Legea, și că aceste răspunde/corespunde Ierusalimului fizic care este în robie, atât fizică (robia romană), cât și spirituală. Ierusalimul fizic are și el copii, dar îi naște pentru robie. Ierusalimul fizic este deci asemenea lui Agar care naște copii în mod firesc. Această naștere din Ierusalim nu poate asigura dreptul la moștenire. E nevoie de o naștere duhovnicească din Femeia slobodă. Dar dacă Ierusalimul de acum corespunde femeii roabe, cine corespunde Femeii slobode? Pavel vorbește de Ierusalimul cel de sus care naște fiii în chip duhovnicesc. Și acest Ierusalim *este mama noastră*, spune el, și desigur e slobod! Deci nu apartenența la poporul fizic și la Ierusalimul fizic e cheia moștenirii, ci apartenența la Ierusalimul cel de sus. Și pentru a argumenta această idee (sau o parte din această idee) el aduce citatul din Isaia 54:1 despre întoarcerea finală a lui Israel la Domnul. Și într-adevăr, în acest pasaj femeia părăsită (Israel rupt de relația cu Domnul) e femeia **stearpă care nu mai naște deloc!** Or Israelul alungat din relația cu Yahwe mai face copii fizici, după cum și Ierusalimul din vremea lui Pavel mai are copii. Problema este că nu mai face copii spirituali. Și atunci lipsa copiilor e legată în special de lipsa copiilor spirituali. Și surpriza va fi că deodată Israel se va întoarce ca națiune la Domnul. Numărul fiilor spirituali va crește într-o singură zi incredibil de mult. Nu va fi un proces dificil, treptat al întoarcerii lor la Domnul, și Pavel vorbește mai sus de durerile sale pentru nașterea spirituală a galatenilor. Nu va fi, deci, un proces lent, dureros, cu sușuri și coborâșuri al renașterii spirituale al națiunii Israel, ci va fi unul rapid, șocant: într-o singură zi! Dar faptul că Pavel insistă pe planul spiritual nu înseamnă că cel fizic este exclus. În ziua din urmă planul fizic va fi în deplină în armonie cu cel spiritual, Ierusalimul pământesc fiind în întregime parte din Ierusalimul ceresc, sămânța fizică a lui Avraam va fi în întregime parte din sămânța spirituală a acestuia.

În v.16 apare ideea de *trudă care îți va fi răsplătită*. Dar Israel a fost pedepsit pentru

păcatele lui și va fi reabilitat din pricina numelui Domnului și mării îndurări și nicidecum nu din pricina meritelor lor. Cum de apare ideea de trudă și răsplată? Strălucește tot bunătatea fără margini a Domnului și iertarea Sa deplină. Atunci când Domnul iartă toată suferința trecută devine o trudă care trebuie răsplătită! Chiar suferința izvorăște din pedeapsa Domnului pentru multele lor păcate. Pe de altă parte, Israel, ca popor ales, a fost mereu ținta atacurilor celui rău. Nici un alt popor nu a fost mai hăituit de atacurile spirituale și fizice ale celui rău. Nu e ușor să fii popor ales. De aici truda sa, de aici suferința. Destinul lui Israel ar fi fost mult mai simplu dacă nu s-ar fi căsătorit cu Yahwe. Din pricina acestei relații speciale cu Yahwe și războiul se intensifică asupra lui Israel. El poartă povara aceasta. Măcar că e o imensă onoare, măcar că truda izvorăște mai ales din necredințioșia ei, totuși Domnul harului și al răsplătirilor consideră că e drept să răsplătească această truda. Răsplata este reabilitarea finală. Domnul răsplătirilor răsplătește pe robul cel vrednic, și pe fiul risipitor care se întoarce acasă. Răsplătirea izvorăște din harul Său fără margini și nicidecum din meritele noastre. Ideea de răsplătire de neînțeles este superb reliefată de un pasaj din cartea Ezechiel:

17. În al douăzeci și șaptelea an, în ziua întâi a lunii întâi, cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel:

18. „Fiul omului, Nebucadnețar, împăratul Babilonului, și-a pus oastea să facă o slujbă grea împotriva Tirului. Toate capetele au ajuns pleșuve, toți umerii sunt jupuiți, și n-a luat de la Tir nicio plată, nici el, nici oastea lui, pentru slujba pe care a făcut-o împotriva lui.

*19. **De aceea**, așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Iată că dau lui Nebucadnețar, împăratul Babilonului, țara Egiptului; el îi va ridica bogățiile, o va prăda și o va jefui; aceasta va fi plata oștii lui!*

*20. **Ca plată pentru slujba făcută împotriva Tirului îi dau țara Egiptului; căci pentru Mine s-au ostenit, zice Domnul Dumnezeu.***

21. În ziua aceea, voi da tărie casei lui Israel și-ți voi deschide gura veselă în mijlocul lor; și vor ști că Eu sunt Domnul.” (Ezechiel cap.29)

Dar Nebucadnețar nu slujea conștient pe Domnul, ci era un împărat păgân dornic de glorie, pe care Dumnezeu în suveranitatea Sa îl folosea ca unealtă în istorie. Dar Domnul consideră că pentru El s-au ostenit și se vede DATOR să răsplătească truda lui Nebucadnețar asupra Tirului dăruindu-i marile bogății ale Egiptului. Dacă așa răsplătește El pe Nebucadnețar, oare cum răsplătește pe robii Săi care-L slujesc conștient, din toată inima, și care acceptă mari suferințe de dragul Lui? Și dacă El a răsplătit truda lui Nebucadnețar din istorie, cum să nu răsplătească truda poporului Său Israel?

Desigur ne întrebăm de ce în Matei cap.2, evanghelistul citează acest pasaj din Ieremia:

*16. Atunci Irod, când a văzut că fusese înșelat de magi, s-a mâniat foarte tare și a trimis să omoare pe toți pruncii de parte bărbătească, de la doi ani în jos, care erau în **Betleem și în toate împrejurimile lui**, potrivit cu vremea pe care o aflase întocmai de la magi.*

17. *Atunci s-a împlinit ce fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice:*

18. „Un țipăt s-a auzit în Rama, plângere și bocet mult: *Rahela își jelea copiii și nu voia să fie mângâiată, pentru că nu mai erau.*”

Rahela a murit în drumul care duce la Efrata, Betleem, iar Rama era o cetate din Benjamin, dar din apropierea Betleemului. A fost, deci, și Rama una din cetățile în care Irod a omorât pruncii. Deci zona geografică în care Irod omoară pruncii găsește rezonanță în profeția din Ieremia 31. Spunem că plânsul Rahelei din Ieremia 31 este o un plâns profetic simbolic care include TOATE suferințele și pierderile de rude din istoria lui Israel. Deci include și suferința provocată de Irod. Este ca și cum profetul privește spre viitor și vede suferința poporului Israel prin plânsul simbolic al Rahelei: și vede robia babiloniană, dar vede și pierderea copiilor din Rama și de lângă Betleem, apoi vede și suferința din anul 70, apoi și cea de la finalul istoriei. Menționarea cetății Rama, arată că Ieremia a văzut și o mare suferință în jurul acestei localități. Or acest aspect al plânsului Rahelei s-a împlinit efectiv în genocidul lui Irod.

Pe de altă parte ne aducem aminte din Matei cap.2 (vezi comentariul pe Matei cap.2) că evanghelistul face o paralelă între Isus și poporul Israel. Isus parcurge traseul istoric al poporului Israel: se naște în Canaan, se duce în Egipt pentru a fi protejat, se întoarce în Canaan, trece Iordanul. De asemenea Matei creează o paralelă între traseul pruncului Isus și traseul parcurs de Iosif: se naște în Canaan între ai Săi, dar este respins de ai Săi, este dus în Egipt pentru a fi protejat și se întoarce înapoi în țară. În acest context plânsul Rahelei prin Iacov din Genesa 42 coincide cu plânsul femeilor afectate de genocidul lui Irod, căci Iacov plânge imediat după ce Iosif este dus în Egipt, iar femeile plâng imediat după ce Isus este dus în Egipt. Plânsul femeilor din jurul Betleemului dă glas durerii neconștientizate a națiunii de fi respins pe Mesia. Ea anticipează plânsul națiunii din anul 70 d.H, plâns care dă glas durerii națiunii de a fi respins pe cel trimis la ai Săi. Ne amintim că plânsul Rahelei are două faze: plânsul pentru pierderea lui Iosif (se împlinește după respingerea lui Mesia) și plânsul pentru Benjamin (se împlinește la finalul istoriei înainte de refacerea relației cu Mesia). Or genocidul lui Irod corespunde primei faze de împlinire a plânsului Rahelei și deci a profeției din Ieremia 31. Ne amintim din Matei 21 că profețiile sunt mult mai complexe decât am crezut, iar împlinirea lor are loc în mai multe faze și pe mai multe planuri.

31:18-22 - Bocetul lui Efraim sau când femeia va peți pe bărbat

Acest pasaj insistă pe pocăința lui Efraim. Dacă mai sus se vorbea de o răsplată, acum se vorbește de un răspuns la căința lui Efraim. Încă din Ieremia 29 profetul insistă că răscumpărarea din Babilon este **CONDIȚIONATĂ** de căința națiunii. Dacă întreaga națiune se va căi, va avea loc restaurarea finală. Dar pentru că s-a căit doar o parte din națiune, au beneficiat doar de o restaurare parțială. Așa se explică că în 536 ei se întorc în țară, dar fără a beneficia de împlinirea tuturor promisiunilor din Ieremia 30-33. De-abia la finalul istoriei, când Israel se va căi ca națiune, restaurarea se va împlini în mod plener.

Pasajul insistă deci pe căința lui Efraim. El nu vede suferința sa ca pe o trudă ce trebuie răsplătită, ci ca pe o dreaptă pedeapsă din partea Domnului. El recunoaște starea

deplorabilă în care este atât de bolnav, încât nici măcar să se întoarcă la Domnul nu poate. Are nevoie ca Domnul să-l întoarcă pentru a se putea întoarce la Domnul cu adevărat. Cu ajutorul Domnului se întoarce la Domnul și se căiește în mod profund. Își recunoaște greșelile cele multe și se umple de rușine. Rușinea și regretul, durerea căinței este atât de mare și de disperată încât se bate singur pe pulpă. Bocetul lui Efraim ne aduce aminte de bocetul din finalul cărții Zaharia care descrie pocăința lui Israel ca națiune de la finalul istoriei. Ea ne aduce aminte și de căința fraților lui Iosif care s-a produs după ce au trecut prin mari suferințe.

Pasajul continuă cu v.20, cu perspectiva Domnului asupra lui Efraim. Perspectiva Domnului este minunată. Ce cuvinte și expresii frumoase descriu sentimentele pe care Yahwe le are față de Efraim:

- Un fiu scump
- Un copil iubit de Mine (sau în care-Mi găsesc desfătarea)
- Îmi aduce aminte cu gingășie de el
- Îmi arde inima în Mine pentru el
- Voi vea milă de el negreșit

Dar când simte Domnul aceste sentimente față de Efraim? Înainte sau după pocăința lui? Traducerea literală și NIV ne ajută să răspundem la această întrebare. Ambele propun în loc de: când vorbesc de el, variantele: *când vorbesc ÎMPOTRIVA lui*, sau *măcar că adesea vorbesc împotriva lui*. Aceste traduceri ne arată că aceste sentimente sunt reale înainte de pocăința lui Efraim. Nu sunt deci generate de pocăința lui Efraim, ci sunt reale când Efraim este încă împietrit și răzvrătit față de Domnul. Cât de mult strălucește astfel dragostea Domnului pentru Efraim. Chiar când anunță judecata, atunci când Domnul pronunță numele lui Efraim într-o propoziție de genul: *Voi nimici pe Efraim din pricina păcatelor lui*. El simte ceva special față de Efraim, simte iubire, milă și sufletul îi arde în El însuși. Ca și cum un judecător ar anunța sentința pentru propriul său copil. El este ferm și drept și spune: Va primi închisoare pe viață cetățeanul cu numele Efraim. Până să ajungă la numele fiul său, judecătorul are vocea solemnă. Dar când pronunță Efraim, ceva în sufletul său se mișcă și se simte și în glas unda iubirii de părinte care nu POATE fi stinsă de vinovăția reală a fiului său. Domnul vorbește cu EMOȚIE de Efraim și când anunță pedepsirea lui. Dar dacă acest lucru simte acum Domnul față de Efraim, ce va simți în ziua pocăinței lui. Țefania ne explică faptul că în acea zi bucuria Domnului va fi atât de mare încât Logosul va tăcea din pricina iubirii Sale față de poporul Său. Cât de încurajator este deci v.20., el ne arată că din perspectiva Domnului El este gata oricând să reprimească pe Efraim și să aducă restaurarea. Problema nu este deci la Yahwe, ci la Efraim. Nu Yahwe este prea supărat și nu Lui trebuie să-i treacă supărarea. Nu, ci Efraim este prea împietrit și lui trebuie să-i vină ceasul căinței. Nu, Iosif nu mai este mâniat pe frații lui, dar frații lui încă nu s-au căit cu adevărat. Cheia momentului reîntâlnirii și izbăvirii lui Iacov nu este în mâna lui Iosif, ci în mâna fraților lui. La fel cheia refacerii dintre Soțul Yahwe și femeia Israel nu e în mâna bărbatului, ci în mâna femeii. Nu Yahwe trebuie să curteze pe Israel, ci Israel trebuie să curteze pe Israel. Yahwe și-a încheiat

curtarea de mult. A făcut tot ce a putut. Acum așteaptă răspunsul lui Israel. Și nu mai e ca în Egipt când Yahwe a curtat pe Israel prin cele 10 urgii, acum Israel trebuie să curteze pe Yahwe, la fel cum frații lui Iosif l-au pețit pe acesta prin căința lor și incredibila mijlocire a lui Iuda. În lumina celor spuse, cât de clar și logic apar următoarele două versete:

*21. Ridică semne pe drum, pune stâlpi, ia seama la calea, la drumul pe care l-ai urmat...
Întoarce-te, fecioara lui Israel, întoarce-te în cetățile acestea care sunt ale tale!*

*22. Până când vei fi pribeagă, fiică rătăcită? Căci Domnul face un lucru nou pe pământ:
femeia va peți pe bărbat.*

Prima parte a v.21 pare să îndemne pe cei care merg în robie să pună semne pe drum, căci pe acest drum se vor întoarce. Deci să pună semne pe drum ca să nu uite drumul pe care se vor întoarce. În lumina izbăvirii finale, drumul care duce în robie, devine drumul răscumpărării, drumul de întoarcere din robie. Devine doar o plimbare prin care să se familiarizeze cu drumul pe care se vor întoarce! Apoi Domnul îndeamnă fecioara lui Israel să se întoarcă. Iată că înainte de căința ei este numită fecioară, iată că înainte de căința ei cetățile date vrăjmașului sunt ca ale ei! Este ca și cum Domnul ar spune: *Din perspectiva Mea totul e pregătit: iertarea este ca și dată, tu ești ca o fecioară, iar cetățile din Canaan sunt deja ale tale. Doar întoarce-te! Cheia e la tine! E vremea ca tu să mă peșști pe Mine!*

După anul 70 d.H, Domnul Și-a potolit mânia la fel cum Și-a potolit-o în anul 586. Din perspectiva Sa, reconcilierea e posibilă oricând. Cheia rămâne în buzunarul lui Israel. Acesta a căzut într-o împietrire care va ține până se va împlini vremea neamurilor și plinătatea acestora. O parte din cheie pare a fi și în buzunarul Bisericii. Sau poate cheia se află mai degrabă în relația dintre Biserică și Israel. Romani 9-11 face parte integrantă din Evanghelia lui Pavel. Orice creștin nu trebuie să știe doar că Hristos a venit din evrei și că îndreptățirea, sfințirea și gloriificarea este doar prin credința în Isus Hristos, fiul lui David (Romani 1-8). Orice creștin trebuie să mai știe că mântuirea operează nu doar mântuirea sufletelor din prezent, ci continuă să opereze și în istoria popoarelor. El trebuie să știe marea iubire a lui Yahwe față de Israel, iubire care este încă vie. Trebuie să știe marea dorință din inima lui Yahwe de a reface căsnicia cu Israel. Trebuie să știe că strigătul lui Israel (și nimic altceva) îl va readuce pe Mesia în lume. Și astfel Biserica dintre Neamuri are de fapt rolul de a sluji refacerii căsniciei dintre Israel și Mesia. Ea este altoită în măslinul bun doar din pricina necredincioșiei lui Israel și cu scopul de a face pe Israel gelos. Biserica face cu puțință derularea istoriei, și poate face pe Israel gelos. În cele din urmă se pare că mărturia creștinilor dintre Neamuri de la final va avea un rol cheie în dezpietrirea lui Israel. Oare se produce un blocaj că nu înțelegem rolul nostru în povestea de iubire dintre Yahwe și Israel? Oare ne asumăm mai mult decât ne-a fost dat? Oare vrem să fim pe locul întâi și nu ne smerim ca Ionatan ca să fim pe locul al doilea? Oare pentru că ne dorim noi întâietatea și nu i-o dăm lui Israel, oare de aceea istoria este într-un fel blocată? Pavel împlinește Marea Trimitere, iar evreii sunt pedepsiți în anul 70 d.H. Ar putea urma dezpietrirea lui Israel. De ce nu se produce? Israel dus în robia babiloniană are un moment de trezire după 70 de ani după primul val, ceea ce înseamnă aproximativ 48 de ani după anul 586 î.d.H. Iar 48 de ani după anul 70, ne-ar duce în anul 118 d.H. 70 de ani după anul 70 ne-ar duce în 140 d.H. Totuși nu se

întâmplă nimic. Istoria continuă, iar fecioara lui Israel rămâne tăcută. Nu se întoarce, nu pește pe bărbat... Mare mister, mare taină! Iar cu cât istoria continuă cu atât lucrurile par a se înrăutăți. Biserica apostată crește, Biserica autentică se micșorează. Confuzia dintre cele două e din ce în ce mai mare. Biserica apostată prigonește pe evrei în Numele lui Isus. Mărturia acesteia ajunge la ostroavele îndepărtate ale mării. Lucrurile sunt mult mai complicate decât în perioada imediat următoare anilor 70.
